

Knihovna
Vinence Prágmízeze-Tezky

LOUČOVICE p.

JESLE
1929-2000

BRNO sčítání lidu
1900

Nová knihovna v Praze
Městská knihovna (číslo 2000
prostorů knihovny
prostorů knihovny
prostorů knihovny

Č. LÍNEN

ČESKÝ
KROK

ESPERANTO
Č. L.

KNHOVNÍCI
občianske kroje
KNHOVNÍCI
TRNG

ČESKÝ
KROK
MACRO

12

2009
ročník 61
40 Kč

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

OBSAH

- 423** Facebook – další příležitost pro knihovny? > Olga Biernátová
- 426** Knihy kláštera Teplá ve fondech Národní knihovny České republiky > Alena Richterová
- 428** Podoby českého a slovenského literárního exilu po druhé světové válce > Lubomír Machala
- 432** Základní principy stavby knihoven > Ladislav Kurka
- 440** Městská knihovna Varnsdorf v novém > Ilona Martinovská
- 445** JAK NA TO: Zákoník je také kniha
Fotografování knihovních dokumentů > Petra Koutná
- 446** Josef Heřman Agapit Gallaš a jeho knihovna jako předchůdkyně veřejných knihoven > Martina Horáková
- 450** Z KNIHOVEN
- 451** KNIHOVNA NABÍZÍ
KNIHOVNA Z OBÁLKY
- 452** SYLVA ŠIMSOVÁ ODPOVÍDÁ Z ANGLIE
- 453** ZE SVĚTA
- 454** NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY
NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR
- ZÁKLADNÍ KAMENY NOVÉ BUDOVY
NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR ANEB NÁROD SOBĚ II – 34.
- I–VI** JMENNÝ REJSTŘÍK 2009

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace Středočeského kraje,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485 ISSN 0011-2321

Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková

Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Redakce a inzerce: Klementinum 190, 110 00 Praha 1,
tel.: 224 941 159

e-mail: ctenar@svkkl.cz, redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:

PhDr. Jiřina Kádnerová (předsedkyně),
Mgr. Gabriela Jarkulišová, PhDr. Ladislav Kurka,
Ing. Jiří Mika, Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter,
PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: Serifa, Jinonická 80, 158 00 Praha 5

Distribuce:

Objednávky na předplatné přijímá

redakce časopisu ČTENÁŘ: měsíčník pro knihovny

Klementinum 190, 110 00 Praha 1, tel.: 224 941 159

e-mail: ctenar@svkkl.cz, redakcectenare@centrum.cz,

http://ctenar.svkkl.cz

Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a.s. – drobný prodej;
MONITOR CZ, s.r.o.; SUWECO CZ s.r.o.;

B. Welemínová – PERIODIKA.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní
přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994

Podávání novinových zásilek bylo povoleno

Českou poštou, s.p. OZSeČ Ústí nad Labem,

dne 21. 1. 1998, j.zn. P-327/98

Předplatné pro Slovensko: L. K. PERMANENT spol. s r.o.,
Hattalova č. 12, 831 03 Bratislava, tel.: +421 244 453 711

e-mail: lkperm@lkpermanent.sk

Cena jednoho čísla 1,992 EUR, roční předplatné 22,572 EUR
(dvojčíslu 2,656 EUR); cena jednoho čísla 40 Kč,
roční předplatné 460 Kč (dvojčíslu 60 Kč)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
Knihovna 21. století

Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované
materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 4. 12. 2009

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- > Facebook – another opportunity for libraries?
Olga Biernátová |424
- > Teplá Monastery books in Czech National Library collections
Alena Richterová |426
- > Forms of postwar Czech and Slovak exile literature
Lubomír Machala |428
- > Basic principles of library construction *Ladislav Kurka* |432
- > New Varnsdorf Municipal Library *Ilona Martinovská* |440
- > HOW TO: Statutes are books too – Photographing library
documents *Petra Koutná* |445
- > Josef Heřman Agapit Gallaš and his library as a forerunner
of public libraries *Martina Horáková* |446
- > From the libraries |450
- > Regular features
- > 2009 name index

AUS DEM INHALT

- > Facebook – weitere Gelegenheit für die Bibliotheken?
Olga Biernátová |424
- > Bücher des Klosters Teplá in den Fonds der Nationalbibliothek
Tschechischer Republik *Alena Richterová* |426
- > Ähnlichkeiten des tschechischen und slowakischen
Literaturexils nach dem zweiten Weltkrieg
Lubomír Machala |428
- > Grundprinzipie der Bibliotheksbauten *Ladislav Kurka* |432
- > Stadtbibliothek in Varnsdorf im Neuen *Ilona Martinovská* |440
- > WIE DARAUFG: Gesetzbuch ist auch ein Buch –
Das Fotografieren der Bibliotheksdokumente
Petra Koutná |445
- > Josef Heřman Agapit Gallaš und seine Bibliothek
als Vorläuferin der öffentlichen Bibliotheken
Martina Horáková |446
- > Aus den Bibliotheken |450
- > Ständige Spalten
- > Namensregister 2009

Milí čtenáři a čtenářky, poslední číslo Čtenáře tohoto roku uzavírá téma, kterému jsme se průběžně věnovali v letošním již 61. ročníku časopisu. Byla to architektura knihoven, které jsme dali prostor jak na obálkách, tak v související rubrice, která přinášela základní informace o zajímavých stavbách knihoven z celého světa. Měli jsme velkou radost, že takto můžeme představit i dvě novostavby pro knihovny v České republice, a to pro Studijní a vědeckou knihovnu v Hradci Králové a Národní technickou knihovnu v Praze. Celkové pojetí vlastně vzniklo jako určitá reakce na situaci ohledně zatím nerealizované stavby pro Národní knihovnu ČR. Uvnitř tohoto Čtenáře tak bohužel nenajdete rozhovor o nové knihovně, jako tomu bylo v předešlých dvou případech, ale jen připomenutí událostí, které se kolem vítězného návrhu udály. Proto jsme se také rozhodli stručným přehledem ukončit seriál o darovaných základních kamenech pro plánovanou budovu. Otázkou „kam s nimi?“ se na obálce symbolicky s daným tématem loučíme.

Na architekturu knihoven byly letos zaměřeny i příspěvky PhDr. Ladislava Kurky, a ten závěrečný *Základní principy stavby knihoven* si můžete přečíst nyní. Protože je převážně teoretický, hned za ním následuje praktická ukáзка o *Městské knihovně Varnsdorfu v novém*.

Vedle reálné podoby knihoven nezapomínáme ani na tu virtuální. Co knihovně nabízí sociální síť Facebook, se dozvíte ihned v rubrice *Téma*, které je opravdu aktuální. Historický námět tentokrát zastupuje Josef Heřman Agapit Gallaš a jeho knihovna. Rovněž vás snad zaujme literární exkurz v podobě srovnání českého a slovenského literárního exilu po druhé světové válce.

A co chystáme na rok 2010? Opět prozradíme jen něco... Obálka bude věnována putavým kolážím se společným jmenovatelem *knih*. Nabídneme prostor pro prezentaci knihoven v zajímavé podobě prostřednictvím jejich log a... nechte se překvapit.

Nezbývá než popřát krásné svátky vánoční a do nového roku jen to nejlepší, vám osobně i vašim knihovněm.

Lenka Šimková

☑ Česká informační společnost, o. s., a Ústav informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze pořádají **19. 1. 2010** již 3. ročník konference **IKI – Informace, konkurenceschopnost, inovace**. Posláním konference je mimo jiné představení nových směrů informační podpory poznání a inovací ve společnosti, podpora celoživotního vzdělávání v informační společnosti, zkvalitnění kooperace mezi informačními profesionály i firmami a koncovými zákazníky. Místem konání je univerzitní areál v Praze 5 - Jinoních (U Kříže 8).

☑ Dosud největší retrospektivní výstavu **Josefa Čapka** hostí až do **17. ledna 2010** Jízdárna Pražského hradu. Na expozici, kterou pořádá Správa Pražského hradu a Východočeská galerie v Pardubicích s podporou Ministerstva kultury ČR, mohou návštěvníci zhlédnout na tisíc Čapkových děl – olejů, kreseb, grafik, karikatur, ilustrací, knižních obálek či scénografických návrhů.

☑ Výstavu **60 let na křídlech Albatrosu** s podtitulem *At jsem kdo jsem, vyrstl jsem s Albatrosem* pořádá a k její návštěvě srdečně zve Galerie Klementinum v Praze. Prezentace nakladatelství, které se za šest desetiletí své existence stalo synonymem pro dětskou knihu, bude trvat až do **7. února 2010**. Součástí výstavy bude bohatý program autorských čtení, besed a výtvarných dílen určených především pro děti...

NEUŠLO NÁM

☐ **Městská knihovna v Praze** připravila další ze svých velkých webových projektů. V říjnu roku 2009 byly spuštěny stránky s **kompletním dílem Boženy Němcové** v elektronické podobě – www.mlp.cz/bozenanemcova/. Obsahují dílo Boženy Němcové, jehož elektronickou podobu vytvořila a Městské knihovně v Praze laskavě poskytla společnost www.digiBooks.cz. Kromě možnosti volného stažení knih v sedmi různých formátech lze na stránkách objevit také řadu dalších informací, které se vztahují k životu či dílu Boženy Němcové. Čtenáři zde naleznou podrobný životopis této spisovatelky, odkazy na knihy o Boženě Němcové ve fondu Městské knihovny v Praze či odkazy na překlady jejích děl do jiných jazyků.

Facebook – další příležitost pro knihovny?

Jste na Facebooku? Pokud ano, přemýšlejte chvíli o tom proč. Kvůli přátelům, zábavě, své malé touze vyjádřit se nebo třeba proto, že je to zrovna „in“ a jsou tam všichni? **Facebook je rozsáhlý společenský webový systém sloužící hlavně k tvorbě sociálních sítí, komunikaci mezi uživateli, sdílení multimediálních dat, k udržování vztahů a k zábavě.** Facebook je stále rostoucí fenomén, neustálé téma mnoha článků, televizních reportáží (dokonce i seriálů), blogů apod. „Fotky z Francie mám vystavené na Facebooku!“, „Představ si, že se Alena právě vdala. Včera si na Facebooku změnila stav.“, „Půjdeme v pátek na ten koncert spolu, pošlu ti pozvánku na událost přes Facebook.“ Je vám to povědomé? Ano, Facebook se stává součástí života jeho uživatelů a největší výhodou je pro běžného uživatele možnost komunikovat se svými přáteli bez ohledu na reálnou vzdálenost.

V poslední době se také ozývají hlasy přirovnávající Facebook k Orwellovu „Velkému bratrovi“. Je pravda, že Facebook podle *Podmínek užívání* vlastní veškerá vaše data, na druhou stranu je zcela na vás, kolik toho systému poskytnete. Podle mého názoru není ani tak hrozbou, jako spíše šancí, a to zejména pro neziskové organizace a samozřejmě i knihovny.

V současné době je na Facebooku celkově kolem 300 milionů uživatelů a každý týden jich přibude 250 tisíc. Na českém Facebooku bylo k dnešnímu dni (6. 11. 2009) 1 657 760 uživatelů a toto číslo neustále roste. Pro srovnání: dne 7. 10. 2009 bylo registrováno 1 562 580 uživatelů. Největší skupinou jsou uživatelé ve věku 18–35 let (64 %), na druhém místě jsou pak lidé mezi 13–18 lety (23 %). Je tedy zřejmé, že knihovny mohou na Facebooku oslovit zejména tu cílovou skupinu, která na běžné způsoby propagace knihoven (plakáty a články v novinách) příliš nereaguje.

Součástí „žít na Facebooku“ je také fandění propagačním stránkám (*fan page*). Deset milionů uživatelů se denně stane fanouškem nějaké fan page, čímž je umožněno publikování i jejich příspěvků na *zeď* uživatele (prostor, kde sleduje veškerou aktivitu svých přátel a stránek) mezi statusy a aktivitu jeho přátel. Nejúspěšnější fan page (přes deset milionů fanoušků) je stránka Michaela Jacksona, který po své smrti v tomto čísle předběhl Baraca Obama. V žebříčku prvních 15 je pak také firma Starbucks, Dr. House nebo Pizza. Knihovny jsou (ohledně počtu fanoušků) bohužel daleko za nimi (...zatím?).

5+1 OTÁZKA TÝKAJÍCÍ SE KNIHOVEN NA FACEBOOKU

1. Proč má být knihovna na Facebooku, není to zbytečné?

Podle mého názoru knihovny na Facebook rozhodně patří! Zvláště v českém prostředí je stále dostatek prostoru pro propagaci, neboť není tolik zahlcený jako např. v USA, kde uživatelé mnohem více filtrují příspěvky na zdi a odhlašují se ze seznamů fanoušků. Vzhledem k nejsilnější věkové skupině na Facebooku je zde možnost zasáhnout problematicky oslovitelnou cílovou skupinu. Je třeba jen vědět jak.

2. Jak je to v současnosti s knihovnami na Facebooku?

V současné době funguje na Facebooku jen několik málo českých knihoven. Zahraničí je v tomto trendu určitě dál. Celkově se dá ale říci, že knihovny jsou na Facebooku spíše neúspěšné, za což si z větší části mohou samy. Navíc je třeba brát v úvahu, jak čerstvá je jejich existence v tomto prostředí. Kupodivu knihovny nevyužívají ke své prezentaci pouze fan page, ale také *skupiny* a *profily*, což nepovažují za nejšťastnější. Knihovna jako přítel na Facebooku zní sice hezky, lepší je ale držet se toho, co Facebook nabízí, neboť má plně v rukou (bez ohledu na potřeby správců a uživatelů) inovační cyklus, který stránkám poskytuje silnější možnosti prezentace a komunikace s uživatelem.

3. Kolik fanoušků musí knihovna mít, aby byla úspěšnou?

Je pravda, že úspěšnost stránky se měří zejména podle počtu fanoušků, ale není to úplně relevantní ukazatel. Průměrná česká knihovna má kolem 100–200 fanoušků, z toho nemalou část tvoří knihovníci. Důležité je, jak je stránka vedena, ke kolika interakcím s fanoušky na ní dochází, a zda má tato propagace reálný kladný dopad na návštěvnost knihovny. Nesmíme zapomenout, že Facebook většinou nemá okamžitý účinek. Je místem, kde se budují dlouhodobé vztahy se současnými i potencionálními uživateli.

4. Tak jsme na Facebooku a co teď?

Pouze *být na Facebooku* nestačí. Je třeba vytvářet image, strategii a pružně reagovat. Ačkoli to možná někomu zní strašidelně, jedná se o komerční prostředí, ve kterém si knihovny musí najít svoji roli. Knihovna jako instituce je *brand* (značka), kterou je nutné budovat. Každá konkrétní knihovna tuto značku ovlivňuje a zároveň je jí ovlivňována. V současné době je třeba chovat se tržně a nespolehat na historicky dané postavení. Je třeba budovat nové postavení odpovídající době a právě Facebook je místem, kde je možné vytvářet moderní tvář a image knihoven.

5. Jak být na Facebooku úspěšný?

Úspěšnost stránky závisí vždy na něčem jiném. Obecně se dá však poskytnout několik rad:

- ▶ Pravidelně se své stránce věnujte a snažte se vytvářet takové příspěvky, které vybízí ke komentování a interakci. Snažte se co nejvíce komunikovat se svými uživateli a dát jim najevo, že je posloucháte (čtete ☺). Čím více je vaše stránka komentována, tím více se zobrazuje přátelům vašich fanoušků na zdi.
- ▶ Budujte si komunitu, zvolte jazyk stránky, který je vaší cílové skupině blízký, buďte originální, vtipní, „nezatuchlí“ a mladiství.

- ▶ Vyberte si jedinečnou, dobře zapamatovatelnou a výraznou profilovou fotku, která bude čitelná také v miniatuře. (Většina knihoven má v profilové fotce svoji budovu. Upřímně mohu říci, že se to mezi jednotlivými příspěvky ztrácí a je to neosobní. Proč to tedy všichni dělají?) Zvolte jednotný styl a držte se ho.
- ▶ Příspěvky by měly být aktuální, přínosné, zajímavé. Volte také „oddychové“ zábavné příspěvky, diskutujte nad fotkami a videi. Pokud možno, snažte se navázat statusy vždy na nějakou vizuální informaci (doprovodný poster, odkaz, video apod.). Buďte multimediální a „jiní“. Nebojte se nových forem: stripy, komiksy, stickery, animace apod.
- ▶ Nabízejte novinky ze svého fondu, lákejte fanoušky na knížky. Zvěte je na akce, besedy, informujte o zajímavých projektech, o tom, co se píše v novinách, hledejte na webu. Nezapomeňte vždy správně zvolit formu příspěvku, nesmíte nudit a zahlcovat.
- ▶ Nebojte se aplikací, snažte se svou stránku co nejvíce vylepšit (přidávat boxy, karty).
- ▶ Po získání 50 fanoušků si registrujte krátkou doménu na <http://www.facebook.com/username/>. Radit by se dalo donekonečna. Jednoznačně platí pravidlo: **Buďte originální a odvážní!**

+ 1 Jak získat fanoušky?

Fanoušky získáte jednak přímo na Facebooku, kde se zpráva o vaší fan page šíří mezi uživateli (a to když se přidávají noví fanoušci, hodně se komentuje, posílají se pozvánky atd.), a jednak mimo Facebook. Nelze spoléhat na to, že stačí pouze reklama na Facebooku (např. spojit se se správcem stránky vašeho města apod.). **Propagace je první a nejdůležitější věc, které se po založení stránky musíte věnovat.** Většina knihoven ji zanedbává, a poté mají nedostatečný počet fanoušků. Nebojte se odvážné, kontroverzní a zajímavé formy propagace.

DVA PŘÍKLADY OD AUTORKY ČLÁNKU

V současné době zajišťují propagaci na Facebooku dvěma knihovnám: **Masarykové veřejné knihovně Vsetín** (dále MVK) a **Knihovně Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně** (dále Knihovna UTB). Obě formy jsou zcela odlišné. MVK má propagační podobu stránky, kde se snaží být zejména zajímavá, blízká uživatelům, chce budovat vztahy s fanoušky, poskytovat jim výhody, zapojit je a komunikovat s nimi. Stránka Knihovny UTB je informativní a má za cíl šířit důležité informace z knihovny, suplovat web, vychovávat své čtenáře, učít je pracovat s knihovnou a využívat správně jejich služeb.

U obou stránek jsem se důkladně od začátku věnovala propagaci, která se vyplatila. Při prezentaci MVK na Facebooku jsme současně distribuovali plakáty na všechny relevantní plochy ve městě, do škol a organizací, napsali jsme článek do místních novin, propojili jsme stránku s webem knihovny, aktivně šířili na Facebooku a doporučovali. Připravili jsme akci *Koncert pro knihovnu* v místním klubu, kam měli fanoušci knihovny na Facebooku vstup zdarma a distribuovali jsme letáky také po hospůdkách. (Tato akce měla nebývalý úspěch a vděčíme jí za většinu fanoušků, kteří s námi i nadále zůstávají.) Při propagaci Knihovny UTB na Facebooku jsme opět připravili plakáty a letáky pro všechny fakulty, koleje a menzy. Pozvánku na Facebook jsme také umístili na všechny informační obrazovky na univerzitě. Opět došlo k propojení stránky s webem a připravili jsme také aktivní plochy na všech našich počítačích, kde bylo možné prokliknout se přímo na Facebook.

Jak si obě stránky stojí, můžete posoudit sami – <http://www.facebook.com/mvk.vsetin/>, <http://www.facebook.com/knihovnautb/>.

Řídím se samozřejmě všemi pravidly, které jsem popsala výše. Počet fanoušků je uspokojivý, MVK má kolem 9 % z celkového počtu registrovaných čtenářů, Knihovna UTB kolem 5 %. S těmito čísly se řadíme mezi nejúspěšnější knihovnické prezentace na Facebooku.

Závěrem snad jen malé shrnutí: Facebook je pro knihovny potenciálem, který se ale musí umět využít. Je třeba být odvážní a originální, hledat nové formy propagace, nebát se kontroverznějších metod. Buďte na Facebooku a budujte si svou image a dobrý vztah s uživateli!

Knihy kláštera Teplá ve fondech Národní knihovny České republiky

V několika uplynulých letech měla Národní knihovna při získávání vzácných přírůstků do svých fondů skutečně velmi šťastnou ruku. Vedle několika mimořádně cenných jednotlivin získala knižní fondy, u nichž je hodnota v nich obsažených cimélií ještě podstatně znásobena skutečností, že se jedná o kompaktní celky, postupně a systematicky budované během dlouhých století svého vývoje. Mezi tyto celky patří knihovna kláštera v Teplé u Mariánských Lázní, jedna z nejcennějších klášterních knihoven v Čechách. Díky vstřícnosti představitelů státní správy, zejména Ministerstva kultury ČR, se podařilo vyčlenit několik desítek milionů korun a v letech 2006–2008 koupit nejcennější jádro historické knihovny: 546 prvotisků, 746 paleotypů z let 1501–1550, 1200 rukopisů, 56 zlomků z tisků a 300 zlomků z rukopisů.

Premonstrátský klášter v Teplé jistě knihami disponoval již v době svého založení roku 1193, bez základních liturgických knih není totiž myslitelná činnost žádného kláštera. Zda zpočátku vypomohly sprátené konventy, případně štědrí dárci, nebo zda klášter mohl disponovat písarskou nebo opisovačskou dílnou, již asi nikdy nezjistíme. Jedno je však jisté: z doby předhusitské jsou dodnes v knihovně dochovány dvě desítky kodexů, ale jen u třech by bylo možné uvažovat o vzniku přímo v Teplé. První historicky doložená zmínka tak pochází až z roku 1501, kdy byla vybudována nová místnost pro knihovnu, která v té době čítala několik set svazků (odhady se různí, kolísají mezi 150 až 700 svazky). Od té doby se v dějinách knihovny střídala období rozmachu, kdy byly nové přírůstky získávány s kultivovanou erudicí a péčí takřka až bibliofilskou, s obdobím nejen stagnace, ale také ničení. Traduje se, že klášter s knihovnou šestkrát vyhořel a dvanáctkrát byl vyloupen během válečného rabování. Jen díky obětavosti členů konventu se podařilo mnohé zachránit. Stejně tomu bylo také v poňnutém roce 1950 při pozastavení činnosti

kláštera, kdy se z násilně obsazené budovy stala na dlouhá desetiletí kasárna. Kromě obzvláště bolestné ztráty tří rukopisů došlo také ke ztrátám a zničení řady tisků, zejména při několikerém zbytečném stěhování fondu z místa na místo. Rukopisnou sbírku převzala do své správy tehdejší Národní a Univerzitní knihovna v Praze, část byla později vrácena do Teplé, avšak nejcennější kodexy zůstaly ještě dlouho deponovány v pražském Klementinu, a to až do roku 1996.

Informace o koupi části tepelské knihovny státem v rozmezí let 2006 až 2008 se sice mihly denním tiskem a dalšími médii, jejich významu si však byla vědoma jen úzká skupina odborníků. Rozšířit toto povědomí v co nejširší veřejnosti není lehký úkol, Národní knihovna ČR jako nový správce části tepelské knihovny se proto rozhodla tuto skutečnost prezentovat na atraktivní výstavě v prostorách Galerie Klementinum. Náročné a často také nevděčné úlohy jedné z kurátorek výstavy se ujalá mladá pracovnice specializovaného pracoviště NK Mgr. Zuzana Kulová. K původnímu záměru se jí podařilo ještě něco navíc: poukázat na význam premonstrátského řádu pro duchovní a kulturní život země a význam jednoho z konventů pro rozkvet dané lokality. Díky spolupráci s tepelskou správkyní knihovního fondu a díky dobrým kontaktům s představiteli kláštera v Teplé a jejich ochotě zapůjčit cenné předměty z klášterního majetku, dokázala připravit expozici, která nejen prezentuje nejcennější části tepelské knihovny, ale všem zájemcům přibližuje premonstrátský řád a jeho působení na našem území a velmi atraktivní formou poskytuje informace o dějinách kláštera v Teplé i jeho knihovny od počátků až do současnosti.

Na výstavě skrývající se pod tajuplným latinským názvem *Item plures et alios libros* (Těž četné a jiné knihy), který je citátem ze slavných tepelských análů a vztahuje se k nejstarší zmínce o tepelské knihovně, tak návštěvníky čekají mnohá lákavá překvapení. Mezi devade-

Výstava v Galerii Klementinum

Vystavené exponáty

Foto archiv NK ČR

síti vystavenými exponáty mohou spatřit nejcennější tepelské rukopisy: nejstarším z nich je pergamenový rukopis z první poloviny 9. století, který kromě latinského zpovědního zrcadla a dalších textů obsahuje ještě významné památky nejstaršího německého písemnictví, stejně jako rukopis s německým překladem *Nového zákona* z přelomu 14. a počátku 15. století. Mezi další vystavené skvosty patří rukopis s legendou o životě blahoslaveného Hroznaty, zakladatele tepelského kláštera a překrásně iluminovaná modlitební knížka krále Ladislava Pohrobka. Při srovnání s těmito kodexy drobnějších rozměrů návštěvník s údivem stane před třemi mimořádně rozměrnými svazky: jsou to iluminované liturgické rukopisy, zhotovené na objednávku tepelského opata Sigismunda (1458–1506), velkého milovníka knih a zakladatele klášterní knihovny. Bylo by možné jmenovat ještě další a další cenné svazky, zájemce o podrobnější výčet je však nutné odkázat na bohatě ilustrovanou publikaci, která pod stejným názvem výstavu doprovází. Ostatně návštěvníky čeká ještě řada dalších exponátů. Nikdo nenechá bez povšimnutí nádobu podivuhodně moderního tvaru, dnešní designér by jí jistě označil za puristickou, přestože vznikla takřka před osmi sty lety. Je jí Hroznatova

mísa: okrouhlá nádoba tepaná z mědi a překrásně zdobená figurálními motivy zpracovanými technikou jamkového emailu; tradice ji považuje za Hroznatův dar.

Zklamán nebude ani zájemce o stavební vývoj kláštera, který zde nalezne dobová vyobrazení, veduty, fotodokumentaci i významné archivní prameny, stejně jako zájemce o dějiny balneologie nebo o dějiny přírodních věd. V těchto souvislostech si na své přijdou také milovníci J. W. Goetha: spatří jím vlastnoručně psaný dopis a pět vzorků z jeho proslulé sbírky nerostů, kterou klášteru daroval. Nakolik představení konventu a další jeho významné osobnosti zanechali své stopy nejen v prostorách kláštera, ale také v celém regionu, si návštěvník uvědomí při pohledu na řadu jejich portrétů doprovázených krátkými medailony. I když Galerie Klementinum se svou trezorovou místností zaručuje dobré podmínky pro vystavování i těch nejcennějších exponátů, není možné je takto prezentovat déle než po časově omezenou dobu. Nenávratně se tedy blíží den ukončení výstavy, kdy všechny tyto skvosty na dlouho opět zmizí za těžkými dveřmi depozitářů. K jejich prohlídce nezbyvá moc času, výstava končí 10. ledna 2010.

ALENA RICHTEROVÁ > Alena.Richterova@nkp.cz

DO ČÍSLA přispěli

- **Bc. Olga Biernátová** – Knihovna Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně
- **PhDr. Martina Horáková** – Knihovna Národní galerie v Praze
- **Mgr. Petra Koutná** – Koutná & Slušná, advokátní kancelář v.o.s., Praha
- **PhDr. Ladislav Kurka** – Městská knihovna v Praze
- **Doc. PhDr. Lubomír Machala, CSc.** – Katedra bohemistiky Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci
- **Ing. Ilona Martinovská** – Městská knihovna Varnsdorf
- **PhDr. Alena Richterová, CSc.** – Národní knihovna ČR, Praha

Podoby českého a slovenského literárního exilu po druhé světové válce

Psaní i vydávání českých knih mimo české území má za sebou poměrně dlouhou historii. Její počátek můžeme hledat někdy po bitvě na Bílé hoře, tedy koncem první třetiny 17. století. Tehdejší nejvýznamnější tvůrčí a myslitelskou osobnost Čechů vyhnaných z vlasti Jana Amose Komenského jistě netřeba speciálně představovat. Méně známý už je ovšem třeba hrabě František Antonín Špork, který na konci 17. století a počátkem dalšího věku nechal vytisknout zprvu v Čechách a později za jejich hranicemi velké množství z hlediska rekatolizace nepravověrných (hlavně teologických) prací a pašoval je k jejich adresátům třeba v hracím automatu v podobě dudáka.

Také ze slovenského území museli během rekatolizace ve druhé polovině 17. století a začátkem 18. století odcházet evangeličtí vzdělanci. Jejich cílem byly německé protestantské státy (Wittenberg, Žitava...), ve kterých pak tvořili svá náboženská díla či polemické traktáty například Joachim Kalinka nebo Juraj Láni. Blíže k umělecké tvorbě pak měly texty Štefana Pilárika.

Jednou z nepříliš zmapovaných oblastí české exilové literatury je tvorba našich amerických vystěhovalců v 19. století, a to především během jeho druhé poloviny. Zejména neutěšené hospodářské poměry ovšem vyháněly Slováky z domova v mnohem větší míře, nežli tomu bylo v českých zemích. Tehdejší slovenský exodus se odehrával v několika vystěhovaleckých vlnách, mířících jak na jih Evropy, tak rovněž do Severní i Jižní Ameriky. Cesty a usídlování slovenských, respektive slovanských emigrantů přítom osobně sledoval jeden z největších slovenských literátů Martin Kukučín, který o vystěhovaleckém životě také vydal prozaické svědectví (*Dom v stráni, Mat volá* aj.) a proti všemu očekávání se po vzniku Československa nevrátil domů, aby posléze zemřel nedaleko Záhřebu. Nemělo by nám uniknout, že před první světovou válkou zvláště ve Spojených státech amerických byla slovenská knižní kul-

tura v obecném slova smyslu na mnohem vyšší úrovni, než tomu bylo na tehdy usilovně maďarizovaném Slovensku.

Německá okupace a válka

Další hromadný útek z Čech vyvolala až německá okupace, přičemž je příznačné, že mnozí z těch, kdož se po skončení druhé světové války vrátili do vlasti (z neznámějších jmenujme alespoň Egona Hostovského, Pavla Tigrida či Jiřího Voskovce), záhy odcházejí znovu, tentokrát před expanzí sovětského socialismu, a na mnohem déle, někteří už navždy.

Běžné pozornosti poněkud uniká fakt, že fašistická a nacistická expanze vyháněla do exilu také Slováky, z nichž někteří se na Slovensko po skončení války vrátili (Vlado Clementis, Eduard Goldstücker ad.), jiní zůstali v zahraničí nadsmrti (Gejza Vámoš, Jozef a Peter Prídkoví aj.).

Rozdílná názorová strukturace české a slovenské intelektuální a umělecké společnosti a z ní plynoucí aktivity či postoje během války se projeví například v tom, že elitní představitelé a spolupracovníci hlavní národní kulturní instituce Matice slovenské (Jozef Cíger Hronský, František Hrušovský, Stanislav Mečiar, Ján Okál, Ernest Žatko ad.) opustili Slovensko ještě před příchodem Rudé armády a přes Rakousko a Německo zamířili do Říma, aby se většina z nich nakonec usídlila v Argentině, která jako jediná jim byla ochotna poskytnout vstupní víza. V jejich stopách se zanedlouho vydávali další, ze spisovatelů to byli například Rudolf Dilong, Mikuláš Šprinc nebo Karol Strmeň. Ne všem se ale útek zdařil, američtí zpravodajci do Československa vrátili kromě jiných také Tido J. Gašpara, Milo Urbana či Andreje Žarnova.

Andrej Žarnov se ale nakonec do exilu dostal, a to v roce 1952. Přidal se tak k pouónorovým slovenským exulantům, k nimž počítáme rovněž Pavla Hrtuse Jurinu, Imricha Kružliaka, Leopolda Laholu, Františka Vnuka, Gorazda

Zvonického ad. A jestliže na konci druhé světové války a v prvních mírových dnech Slovensko opouštěli reprezentanti politického a kulturního establishmentu ľudáckého režimu, tak po únoru 1948 je už následují také čelní funkcionáři Demokratické strany (například Jozef Lettrich, Martin Kvetko, Rudolf Fraštacký) a umělci nijak nsvázaní s národoveckou a náboženskou doktrínou dominující Slovenskému státu v letech 1939–1945 (viz Leopolda Laholu).

Byť Argentina jako útočiště J. Cígera Hronského, Rudolfa Dilonga a dalších slovenských literárních veličin sehrávala důležitou roli ve slovenském exilovém dění a na jejím území vycházelo také čtrnáct slovenských periodik (mj. *Juhoamerický Slovák* či *Mladosť*) a byla zde v roce 1959 založena Zahraničná Matica slovenská, skutečná centra slovenského exilu se nalézala v USA a Itálii.

K nejagilnějším vydavatelům slovenského exilu patřil reverend Ján J. Lach, pobývající v americkém Whitingu, ale vyvíjecí vydavatelské aktivity rovněž v Argentině, Kanadě a Itálii. Významnou institucí se stal Slovenský ústav, vzniklý roku 1952 v americkém Clevelandu hlavně zásluhou dalšího duchovního Teodora J. Kojiše. O dva roky později začal básník Mikuláš Šprinc pod patronací této organizace vydávat časopis *Most*, který se později stal tiskovým orgánem v roce 1956 založeného Spolku slovenských spisovatelů a umelcov v zahraničí.

Na počest tisícíhostého výročí příchodu slovanských věrozvěstů na Velkou Moravu pak v Římě vznikla obdoba clevelandské instituce, a sice Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, produkující později na dvacet edičních řad, přičemž poezii byla věnována *Lyra* a próze *Krásne slovo*. Fakt, že zbylé edice byly orientovány na teologickou literaturu, popřípadě příručky zaměřené na náboženskou praxi či výchovu, výstižně ilustruje základní charakter slovenské exilové literatury. Tě ve všech funkčně stylových podobách a žánrových variantách dominovala víra v Boha jako cíl i prostředek všeho lidského snažení. Tedy i toho spojeného s existencí samostatného národního státu, což představuje další hlavní téma slovenských exilových spisovatelů.

Pouónorová emigrace

Jak je už naznačeno, obyvatelé českých zemí ve větší míře utíkali do zahraničí až po únoru 1948.¹ Rovněž při jejich odchodech z domova jednoznačně převažovaly politické motivy a přesvědčení, že politickou situaci se podaří zvrátit zakrátko, a tak zejména zpočátku (na přelomu čtyřicátých a padesátých let) připadlo kultuře a literatuře v exilových aktivitách až druhořadé postavení, třebaže mezi exulanty bylo nemálo literátů (Ivan Blatný, Jan Čep, Ivan Jelinek, Zdeněk Němeček, Ferdinand Peroutka, Milada Součková, René Welek, už jmenovaní Egon Hostovský, Pavel Tigrid, Jiří Voskovec a řada dalších).

Když se však ukázalo, že restaurace demokratických poměrů v Československu se změnila v záležitost dlouhodobější a že domácí opozici zůstalo pro její působení v podstatě jediné politikum, a to literatura, došlo ke změně akcentů i v exilu a začaly se zde častěji objevovat snahy o vydávání českých knih. Nejvíce se v této oblasti angažovali Antonín a Robert Vlachové (*Sklizeň a Sklizeň svobodné tvorby*), důležité bylo počínání Křesťanské akademie v Římě, ale i mnoha dalších (Julia Firta, Antonína Kratochvíla...).

Vedle už existujících časopisů a tiskovin krajských spolků, jako byly *Newyorské listy* nebo *Bohemian Benedictine Press* v Chicagu, se začaly objevovat také časopisy orientované na kulturu, viz například nedlouho vycházející měsíčník *Skutečnost*, redigovaný Hanušem Hájkem, v letech 1953–1979 vydával v Hamburku Antonín Vlach nezávislou kulturní revui *Sklizeň* (po jistou dobu též doprovázenou výše zmíněnou stejnojmennou knižní edicí), v Melbourne vedl František Váňa čtrnáctideník *Hlas domova*, v Paříži pokračovali ve vydávání národně socialistického *Svobodného zítřka* Luděk Stránský a František Kovárna (časopis zanikl v roce 1952).

Reprezentativní platformou české nezávislé kultury (se zvláštním důrazem na literaturu) se chtěla stát rozhlasová stanice Svobodná Evropa, čemuž odpovídalo i její personální obsazení (kromě jiných Julius Firt, Ferdinand Peroutka, Jan Čep). Karel Brušák a Josef Lederer na jejích vlnách vysílali dokonce *Stručný kurz české literatury*, reflektující vývoj našeho slovesného umění od počátků po současnost.

Názorové i osobnostní spektrum českého pounorového exilu bylo četnější a pestřejší, nežli tomu bylo ve slovenských souvislostech. Snad jediným jeho společným jmenovatelem bylo protilevicové zaměření. Rozdílů a rozpory mezi jednotlivými proudy exilu, nejednou brzdicí jakoukoliv komunikaci či spolupráci, se pokusil překlenout svým časopisem *Svědectví* Pavel Tigrid. (Začal ho vydávat roku 1956 v New Yorku, ale o pět let později ho přestěhoval do Paříže.)

Vznik Tigridova časopisu lze považovat za velký úspěch českého exilu celkově, tedy i v exilovém literárním kontextu, kde můžeme v pounorovém dvacetiletí zaregistrovat ještě i některé další pozoruhodné počiny (například vydání *Neznámého člověka* Milady Součkové či próz Egona Hostovského *Dobročinný večerek* a *Všeobecné spiknutí*), nicméně od přelomu padesátých a šedesátých let a v následující dekádě vznikala a byla vydávána (byť nejednou s velkými problémy) zásadní literární díla spíše doma. Ilustruje to například také zájem zahraničních vydavatelů o překlady knih Arnošta Lustiga, Josefa Škvoreckého, Bohumila Hrabala, Ladislava Fukse, Milana Kundery, ale i Vladimíra Párala, ostré kontrastující třeba s dlouhou, usilovnou a nakonec marnou snahou Ferdinanda Peroutky vydat v angličtině svůj ambiciózní román *Pozdější život Panny*.

Emigrace po srpnu 1968

Kvantitativní i kvalitativní rozmach však v české exilové literatuře nastal až s přílivem posrpnových exulantů. Dobová politická atmosféra se promítla v jejich obecně mnohem vstřícnějším přijetí do nového prostředí, než s jakým se setkali dřívější uprchlíci. Možná i tato skutečnost poněkud blokovala navazování kontaktů mezi pounorovými a posrpnovými exulanty. Hlavní příčinou však bylo už zmíněné vyhraněné antilevicové smýšlení představitelů první vlny, kteří podstatně částí nově příchozích nemohli zapomenout osobní zapojení do budování socialismu, třebaže bylo časem vystřídáno snahou o revizi tohoto systému.

Pozitivní roli při překonávání těchto animozit opět sehrál Pavel Tigrid se svým *Svědectvím*. Jeho snahy byly po čase umocněny aktivitami a duchem Charty 77, která totiž nejenom po-

ukazovala na nedodržování lidských práv a opouštěla domácí mocenské politice, ale proti ideologii nenávisti stavěla toleranci, úctu a pozitivní přístup k bližnímu. Důležité nesporné bylo, že nezůstalo pouze u hlásání ideových principů a mravních zásad, ale prostřednictvím stockholmské Nadace Charty 77, v jejímž čele stál František Janouch, byla poskytována i materiální pomoc řadě kulturních projektů, popřípadě samotným autorům, a to jak v exilovém, tak v československém prostředí.

Nadace Charty 77 pomáhala při činnosti i exilovým nakladatelstvím vzniklým po srpnové invazi. Těch bylo ve srovnání s předchozí etapou vskutku mnohem více a jejich produkce byla o poznání bohatší a pestřejší. Nejvýznamnější a nejznámější se staly *Index* a *Sixty-Eight Publishers* založené v roce 1971. *Index* vedený Adolfem Müllerem a Bedřichem Utitzem sídlil jak známo v Kolíně nad Rýnem, *Sixty-Eight Publishers* Zdeny a Josefa Škvoreckých v Torontu. Jmenovaná nakladatelství vydávala především prózu, ale též literaturu faktu a odborné publikace. Náklady jejich knih se pohybovaly od 1000 do 2000 výtisků, přičemž *Index* vydal za dobu své existence 171 titulů, *Sixty-Eight Publishers* pak 227. Česká poezie v exilu vycházela především díky Danielu Strojovi a jeho mnichovskému podniku *Poezie mimo Domov* existujícímu od roku 1975. Do názvu nakladatelství přibýlo v osmdesátých letech i jméno Strojem vydávaného kulturního čtvrtletníku *Obrys/Kontur*. Náklady více než 150 vydaných svazků *Poezie mimo Domov* se pohybovaly od 200 do 500 kusů.

Patrně nejoblíbenější četbou českých exulantů byly memoáry a deníky. Nesouviselo to pouze s celosvětově vzrůstající oblibou non-fiction literatury, ale zmíněné žánrové formy umožňovaly postavit proti pojetí a výkladu událostí, které šířila oficiální československá propaganda, vlastní autentickou zkušenost.

Politický základ aktivit českého literárního exilu v sedmdesátých a osmdesátých letech samozřejmě nezmizel, ale naopak sílil, rozrůstalo se jeho názorové spektrum. Je zřejmé, že politické konsekvence se staly v podstatě konstantou při percepci díla, při jeho hodnotové klasifikaci a oceňování. Na rozdíl od padesátých a šedesátých let však český posrpnový literární

exil nabídl texty pozoruhodné také pro jinonárodní čtenářské publikum. Nepochybně to platí o knihách Milana Kundery, v poněkud menší míře pak o tvorbě Pavla Kohouta, Ivana Klímy či Václava Havla, i když zejména u dvou posledně jmenovaných autorů, kteří své práce odesílali do zahraničí z Československa, by bylo ošidné zapomínat na vliv politického „backgroundu“. Někteří autoři dokonce vyšli nečeskému vnímateli vstříc a psali svá díla anglicky (Jan Novák), německy (Libuše Moníková) či francouzsky (Václav Jamek). Ohlas jejich prací (i v podobě mezinárodních cen) potvrdil, že to nebylo rozhodnutí marné.

K pozitivům českého literárního prostředí v exilu nepochybně patří také vstřícný postoj k postmodernismu, který to vcelku pochopitelně neměl lehké v domácích oficiálních podmínkách. Ale kupodivu ani v samizdatovém komunikačním okruhu se neprosazoval nijak snadno, jak dokládá rezervovaný přístup ke zveřejnění *Medvědího románu* Jiřího Kratochvíla v moravské odnoži edice Petlice.

Ačkoliv mezi slovenskými posrpnovými exulanty najdeme několik výrazných osobností, jako například Jaroslava Blažkovou, Ladislava Grosmana, Ladislava Mňačka, Petera Repku, podruhé do exilu odešel Eduard Goldstücker a během svého exilového pobytu se objevily i další spisovatelské talenty (viz Irenu Brežnou

nebo Dušana Šimka), nelze v daných souvislostech konstatovat to, co v případě českého exilu, tedy výrazný kvantitativní a kvalitativní rozmach. Rozhodně se však rozšířila ideová a tvůrčí paleta slovenské exilové literární tvorby, petrifikující dosud převážně poetiku katolické moderny a služebnost náboženským, popřípadě národoveckým ideálům. Vcelku příznačná je také skutečnost, že v sedmdesátých a osmdesátých letech nevzniklo žádné nové významnější slovenské exilové vydavatelství ani periodikum a knihy posrpnových slovenských exulantů nejednou vycházely u českých nakladatelů.

Závěr

Naše drobná komparativní inventura neměla směřovat ani tak k určování a vzájemnému poměrování výkonů a přínosů slovenského a českého literárního exilu, jako se snažila paralelní reflexí zvýraznit jejich rozdílné rysy a pomoci tak při pochopení jejich rozdílného vnímání a hodnocení v polistopadovém čase, kdy ve slovenské společnosti fungovaly exilové podněty spíše v politickém a náboženském životě, kdežto v českém prostředí se projevil především v novém hodnotovém utřídění národní literatury.

LUBOMÍR MACHALA > lubomir.machala@upol.cz
(Mezilitulky redakce)

ODKAZ:

- 1 První pounorová exulantská vlna v rámci celého tehdejšího Československa čítala přibližně 60 000 osob, v průběhu 50. a 60. let k nim přibýlo dalších téměř 200 000. Po srpnu 1968 zůstalo za hranicemi asi 120 000 československých občanů, do listopadu 1989 jich odešlo ještě kolem 180 000. Celkově se tedy odhaduje, že během čtyřicetileté existence lidovědemokratického a později socialistického Československa opustilo tento stát více než půl milionu jeho obyvatel.

LITERATURA:

- CABADAJ, Peter. *Slovenský literární exil 1939–1990*. Martin: Vydavateľstvo Matice slovenskej, 2002.
- FORMANOVÁ, Lucie; GRUNTORÁD, Jiří; PŘIBÁŇ, Michal. *Exilová periodika (Katalog periodik českého a slovenského exilu a krajských tisků vydávaných po roce 1945): Libri prohibiti*. Praha: Nakladatelství Ježek ve spolupráci s Libri prohibiti, 1999.
- GRUNTORÁD, Jiří. *Katalog knih českého exilu 1948–1994: Libri prohibiti*. Praha: Primum, 1995.
- HVIŠČ, Jozsef; MARČOK, Viliam; BATOROVÁ, Mária; PETRÍK, Vladimír. *Biele miesta v slovenskej literatúre*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1991.
- KNOPP, František. *Česká literatura v exilu 1948–1989: Bibliografie*. Praha: Makropulos, 1996.
- PERSTICKÁ, Dagmar; PŘEROSTOVÁ, Lea. *Dominik Tatarka a ti druzí: Informace o umlčované a zamlčované slovenské literatuře*. Brno: Státní vědecká knihovna, 1991.
- PŘIBÁŇ, Michal. *Prvních dvacet let: Kulturní rada a další kapitoly z dějin literárního exilu 1948–1968*. Brno: Host, 2008.
- ŠEFLOVÁ, Ludmila. *Knihy českých a slovenských autorů vydané v zahraničí v letech 1948–1978 (Exil): Bibliografie*. Brno: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR v Praze v nakladatelství Doplněk, 1993.
- ZACH, Aleš. *Knihy a český exil 1949–1990*. Praha: Torst, 1995.

Základní principy stavby knihoven

Budova

Cyklus textů o architektuře knihoven, který začal v minulém ročníku Čtenáře články v rubrice *Jak na to* a pokračoval v letošních číslech (4, 5, 6) statemi o vývoji architektury knihoven v závislosti na třech informačních explozích, končí tímto příspěvkem zabývajícím se knihovní budovou. Celý cyklus byl pragmaticky zaměřen, čerpal ze zkušeností získaných při stavbách a rekonstrukcích českých knihoven a kladl si za úkol přinést informace, na něž se často knihovníci ptají, protože je od nich vyžaduje projektant, který zpravidla nikdy knihovnu neprojektoval. Jak už jsme jednou zmínili, celý seriál je předobrazem publikace *Architektura knihoven*, kterou vydá SKIP.

Knihovna je významná kulturní a informační instituce, a budova, v níž sídlí, má reprezentovat smysl a cíle knihovny a na druhém místě město či vysokou školu. Jak ale tento požadavek naplnit? Shodou okolností se jeden z prvních titulů české knihovnické literatury týká našeho tématu. Je to publikace *Budovy veřejných knihoven a jejich zařízení* od J. Chandlera, kterou z angličtiny přeložil a doplnil Ladislav Jan Živný a vydal ji Spolek československých knihovníků v roce 1927. Zejména základní principy zde obsažené mnohdy ještě platí.

Hned v úvodu se patří zdůraznit (i když zde bude řeč o stavbě v řadě souvislosti), že knihovna je živý organismus plnící řadu úloh. V roce 2005 dva knihovníci formulovali pro tento organismus čtyři následující role: knihovna má být **místem setkávání, místem studia a soustředěné práce, zdrojem informací a místem otevřených dveří a veřejných služeb.**¹ A záleží na dobře formulovaném stavebním programu a vnímavém architektovi a projektantovi, aby se budova v takový živý organismus proměnila.

Budova pro knihovnu je architektonicky významná veřejná stavba, která si zaslouží výrazné architektonické řešení, jak o tom píše v předcházejícím příspěvku (o výbojných a konzervativních stavbách; Čtenář č. 6/2009, s. 216). Architekti umějí vtisknout budově určitý symbolický výraz, který však nepoučenému pozorovateli nemusí být zřejmý, a ten pak může budovu vnímat až negativně.

Příklady, kdy se architekti snažili symbolicky vyjádřit, že v budově sídlí knihovna, je celá řada. Dovolím si jich alespoň několik uvést. Originální řešení přinesl francouzský architekt Dominique Perrault – budovu francouzské Národní knihovny, kterou navrhl, tvoří mimo jiné čtyři věže působící jako otevřené knihy. Národní knihovna Mexika, stojící v univerzitním kampusu, nese na fasádě folklorní motivy vytvořené z osmi milionů barevných obléžků.

Centrální vědecká knihovna v Helsinkách

Knihovna v městě Ichikawa

Architekt František Roith se vrátil k renesanci či antice a na průčelní fasádu Městské knihovny v Praze umístil šest symbolických soch.

Ale architekti si pomáhají i jinak – pro laika zcela srozumitelně. Například na liberecké knihovně (a také na jiných knihovních budovách) je slovo *Knihovna* vyvedeno v mnoha světových jazycích. Tvůrci alexandrijské knihovny některé fasádové plochy popsal různými druhy písem, hudebními notacemi a matematickými rovnicemi, a vzdali tak hold písmenu jako nejmenšímu článku obsahu knihovny.

Protikladem je budova, která nenese informaci, že je v ní umístěna knihovna. Zcela čerstvým příkladem je hlavní budova Univerzity Tomáše Bati, jejíž polovinu tvoří prostory univerzitní knihovny, ale na objektu takové sdělení nenajdete.

A ještě jeden příklad využití informací na budově. Národní technická knihovna má nad každým ze čtyř vstupů zkratku NTK a výš na fasádě nápis 263 m, který grafickou zkratkou znázorňuje obvod budovy, a číslo 21 m informuje o její výšce.

Lokalita

Pro návštěvníky knihovny je důležitá její poloha, resp. umístění v dobré dostupnosti a v klidném prostředí. Jednoduché to má vysokoškolská knihovna, která je obecně v celém světě umísťována jako součást univerzitního kampusu. Příkladem jen z českého prostředí je kupodivu dost, tím nejnovějším je zmiňovaná NTK mezi budovami ČVUT a VŠCHT nebo knihovna Západočeské univerzity v Plzni.

Avšak najít v případě novostavby v dnešní době pro veřejnou knihovnu vhodné místo, kdy jsou prakticky všechny plochy v centrech měst už obsazeny (nebo alespoň zadány valnou většinou pro komerční účely), je velmi obtížné. Spíše se podaří získat objekt, který je možné pro knihovnu zrekonstruovat, a pokud patří obci, je to z hlediska nájemních vztahů nejvýhodnější. V každém případě je úkolem architekta vytvořit z místa, do kterého je knihovna lokalizována, prostor, který budou lidé rádi vyhledávat, a dodat mu určitou výjimečnost.

Požadavek dobré přístupnosti lokality s veřejnou knihovnou, deklarovaný na 15 minut na trase bydlíště – knihovna pěšky a MHD, není

ovšem až tak jednoduchý i z jiných důvodů. Každý nepřichází do knihovny jen s aktovkou. Pro zavazadla je třeba umístit do blízkosti vchodu šatnu s obsluhou nebo zavazadlové skříňky (vzhledem ke zdražující se hodnotě pracovní síly jsou to už většinou jen skříňky). Ty by měly mít několik velikostí, aby se tam dal pověsit kabát nebo odložit taška či rozměrnější zavazadlo.

A co s kočárky? Odpověď je jednoduchá, ve většině knihoven se může maminka s kočárkem libovolně pohybovat. Komplikované je odkládání zvířat, předpokládáme, že i v budoucnu to budou jen psi (ve vzdálenější budoucnosti roboti?). Už na rytině z interiéru leydenské knihovny z roku 1610 jsou vidět dva psi, kteří přišli se svými pány. Nejjednodušší je zakázat vstup se zvířaty, zatím neznám u nás místo u knihovny či v knihovně, které by bylo vyhrazené k uvázání psů. V pražské městské knihovně je povolen vstup malým psům, ovšem návštěvníci je musí nést v tašce. Samozřejmě je povolen vstup vodícím psům, kteří pomáhají svému hendikepovanému pánovi.

Ještě zmínka o dopravě: každý návštěvník nepřichází do knihovny pěšky. Jsou tací, kteří přijíždějí autem, na motocyklu, čtyřkolkou nebo na kole. Také na ně musí pamatovat stavební program a následně projektant. Nejjednodušší je parkoviště v sousedství budovy (SVK Hradec Králové). Implantace parkingu do budovy vyvolává nároky na místo a následně na regulaci provozu. V některých městech je dokonce povinností novostavbu či rekonstrukci doplnit předepsaným počtem parkovacích míst (např. v Praze, kde o kapacitě parkoviště rozhoduje návštěvnost zařízení).

S cyklisty se v Evropě do poslední doby téměř nepočítalo. Většinu holandských veřejných knihoven poznáte podle hromady kol před budovou. O krásnou fasádu Královské národní knihovny v Kodani jsou v době provozu opřeny desítky kol – také tam zapomněli na cyklisty. A u nás? Památkáři brání umístit stojan na kola před budovu Městské knihovny na Mariánském náměstí, takže zde čtenáři improvizují, a jinde tomu asi nebude jinak. Pouze v SVK Hradec Králové je místnost pro odkládání kol, ale jen patřících zaměstnancům. V pražské NTK se původně se samostatnou

budovou pro parkování a v jejím rámci i o parkingu kol uvažovalo, ale komplikace se společným provozem motoristů a cyklistů vedly ke zcela jinému řešení: parkování je umístěno ve třech podzemních podlažích, má 291 míst včetně myčky (asi poprvé na světě je v knihovně myčka aut), a kola mohou být zaparkována před vstupem do budovy z náměstí, kde jsou čtyři stojany, každý pro třináct kol. Až provoz ukáže správnost takového řešení.

Společenské, urbanistické a architektonické požadavky na budovu knihoven

Prvořadým požadavkem je vůle investovat do stavby a urbanistickým požadavkem je najít pozemek (či budovu pro rekonstrukci) s okolím zajišťujícím *společenské* kontakty návštěvníků knihovny.

Z hlediska urbanismu i architektury by měla být budova při respektování svého okolí výrazným městotvorným prvkem, který by se měl projevovat vzájemně: knihovna oživí okolí množstvím návštěvníků a zajímavou architekturou, okolí zase tuto architekturu přizpůsobuje atmosféře místa. A jeho společenská náplň zpětně zvyšuje návštevnost knihovny. Architektura využívá optimálně velikost pozemku při respektování architektonického okolí (tvary, hmoty, výšky) ke ztvárnění budovy.

Příkladem zdařilého urbanistického řešení zakomponování budovy do daného prostředí je rektorát a knihovna univerzity Tomáše Bati ve Zlíně od architektky Evy Jiříčné. Jen v souvislosti se začínající výstavbou kulturního zařízení před touto budovou se vnucuje myšlenka, jestli rektorát a knihovna neměly být o jedno patro vyšší.

V této souvislosti je třeba připomenout základní myšlenku zmíněnou v úvodu tohoto článku: architektura knihoven, alespoň ta poctivá, vycházející ze znalosti knihovnického provozu, respektuje a naplňuje požadavky obsažené ve filozofii knihovny a vyjádřené ve stavebním programu. Tento respekt nemůže být doslovný, ale je výsledkem oboustranné shody investora a projektanta. Jen tak nedojde k řešením, někdy nezvratným, kdy se činnosti knihovny musí následně podrobit názoru projektanta, který prosadil do stavby. Takové

chyby vznikají jednou na straně investora a uživatele, jednou na straně projektanta: investor – uživatel ne zcela správně formuloval stavební program, projektant zase nedostatečně porozuměl provozu knihovny nebo prosadil architektonický výraz právě na úkor knihovnického provozu.

Bezbariérový přístup a pohyb v knihovně pro hendikepované, a já dodám i pro starší lidi, je dnes už spontánně přijímaným požadavkem. *Vyhláška č. 369/2001 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících užívání staveb osobami s omezenou schopností pohybu a orientace*, která to nařizuje, byla přijata jen před osmi lety, a péče v té době vyvolávala pochybnosti, zda je to nutné a zda to není příliš přísné. A navíc chyběly zkušenosti s dopravou v budově, kde nemohl být instalován výtah, s bezbariérovými toaletami, s aplikací Braillova písma do nápisů pro zrakově postižené.

Je pravda, že splnit požadavky vyhlášky v rekonstruované budově je mnohdy značně komplikované, protože v ní nelze ze stavebních důvodů vybudovat výtah. Dnes alespoň pro hendikepované existuje náhrada v podobě zdvihací plošiny, která sice poněkud komplikovaně, ale péče jen umožní dopravu do vyššího podlaží. Svislý typ zdvihací plošiny dokonce plnohodnotně nahradí funkci výtahu, i když její pohyb je ve srovnání s výtahem mnohem pomalejší.

Je zajímavé, že přes společenský důraz na bezbariérový přístup většina architektů u nás i v cizině stále používá schodiště jako nejvýraznější architektonický interiérový prvek. Výjimkou je v tomto případě trojice architektů Novák – Adámek – Šmejkal, kteří při zastřešování nádvoří Schratenbachova paláce v rámci rekonstrukce Knihovny Jiřího Mahena v Brně vytvořili ve vstupním prostoru dominantní prvek z proskleného výtahu.

Architektura by měla dodat budově též potřebnou flexibilitu, zvláště v těchto letech, kdy se činnost knihoven stále vyvíjí a proměňuje a potřebuje tudíž co nejméně chodeb, příček a sloupů, aby bylo možné bez větších komplikací přeskupovat mobiliář. U vědeckých a velkých veřejných knihoven by mělo jít ještě o flexibilitu vnější, tedy o možnost přístavby. Takovou cestu volila SVK Ústí nad Labem na

Veřejná knihovna Huizen (Nizozemí)

Knihovna v městě Regensburg

začátku 90. let, která rozšířila budovu o zrcadlově přistavěnou polovinu. V mimořádném případě je možné zvolit formu nástavby, dovoluje-li to statika budovy a urbanismus okolí. Takto rozšiřuje MKP plochu pobočky na Ruské ulici v Praze 10, jejíž stavba právě začíná.

Hodnotu lokality zvyšuje její nejbližší okolí. Nepříznivě působí rušná ulice, vhodná je naopak parková úprava s lavičkami. Asi nejzajímavější je v tomto směru dráždanská zemská a univerzitní knihovna – na části její střechy s trávníkem v úrovni terénu se lidé v létě opalují. V bezprostředním sousedství vysokoškolské knihovny v Regensburgu bylo vybudováno jezírko, které vytváří atraktivní prostředí s vyhlídkou. Velké knihovny si mohou dovolit atrium, které dotvoří jejich atmosféru a nabídne za příjemného počasí nečekané pracovní či relaxační podmínky, jako například pobočka Lužiny pražské městské knihovny.

Knihovnické požadavky na budovu knihovny

Nejvíce požadavků – a je to jistě logické – musí budova splňovat z hlediska knihovnického, na základě stavebního programu. Výsledkem rozpracování stavebního programu projektantem je dispoziční řešení – rozvrh funkcí a místností knihovny.

Především je nutné zamezit křížení cesty knihy, čtenáře a zaměstnance, což ve velké knihovně znamená zřídit samostatné vstupy pro zaměstnance, pro návštěvníky a vjezd pro zásobování. Nedodržení této zásady způsobuje vážné komplikace. Kde původní dispozice neumožňuje oddělit vstup pro zaměstnance od

vstupu pro návštěvníky, je možné problém vyřešit použitím interkomu: zaměstnanci ovládající vstupní kód mohou vejít, návštěvníci čekají až do otevření budovy pro veřejnost. V malé knihovně to samozřejmě provoz nevyžaduje. Křížení cest je ovšem nutné zamezit i v budově, nebo alespoň snížit na minimum.

Rovněž správné zónování prostor podle hlučnosti je žádoucí: rušné prostory jsou vstupní a technické, oddělují také provoz před knihovnou od klidného prostředí uvnitř. Do polorušných se řadí především půjčovna a do tichých patří všechny studijní prostory. Je proto výhodné většinu rušných provozů soustředit do jednoho prostoru, nejlépe do vstupní části (zápis, vracení knih, pokladna, šatna, WC, občerstvení atd.). Tak je tomu například v ústřední knihovně na Mariánském náměstí v Praze a ve všech velkých pobočkách MKP.

Dlouho se vede spor o to, jaké prostory mají být před kontrolním bodem. Jeden tábor zastupuje názor umístit co nejvíce činností před kontrolní bod do vstupní části (viz předcházející argumentace). Druhý tábor prosazuje pravý opak: každý čtenář má projít kontrolním bodem hned po vstupu do knihovny. Ale proč by měl být registrován i ten, který třeba jen vrací knížky?

Existují však další příklady těchto dvou řešení: dislokace přednáškového sálu v nové královéhradecké knihovně ve čtvrtém podlaží a v NTK v přízemí. Pohodlnější je jistě nezatěžovat provoz knihovny zbytečným pohybem návštěvníků po budově, když úplně stejné služby může knihovna nabídnout blízko vstupu, kde je i vhodné zázemí se šatnou, WC a relaxační místa, jako je tomu v NTK.

Důležité je optimálně vyřešit zásobování knihovny, samozřejmě u velkých knihoven, kde jde o každodenní pohyb dodávajících vozidel. Nejlepší je vjezd v blízkosti podatelny a výtahu. Projekt požární ochrany zase řeší příjezd zásahového vozidla a jeho pohyb kolem budovy.

Technické požadavky na budovy knihoven

Technické požadavky, jejichž splnění zajišťuje bezpečný a optimální provoz knihovny, jsou obsaženy v desítkách vyhlášek, předpisů, směrnic a norem. Orientace v nich je dnes pro knihovníka tak komplikovaná a náročná, že je neefektivní snažit se v nich bezpečně vyznat. Knihovník se musí spolehnout, že projektant všechny potřebné předpisy ovládá, a sám se seznámit jen s tím opravdu nejdůležitějším. S tímto konstatováním je možné podstatně omezit informace, které by měl knihovník znát z oblasti technických požadavků.

K těm nejdůležitějším a zcela nepominutelným patří především předpisy, které jsou zákonnými normami. Na prvním místě je to **zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)**, který mj. upravuje podmínky pro projektovou činnost a provádění staveb a zjednodušuje podmínky pro vydání stavebního povolení a kolaudačního souhlasu. Neméně důležitá je i **prováděcí vyhláška č. 499/2006 Sb.**, k tomuto zákonu.

Z oblasti požární bezpečnosti je to zákon České národní rady **č. 133/1985 Sb., o požární ochraně ve znění pozdějších předpisů**, a **vyhláška č. 23/2008 Sb., o technických podmínkách požární ochrany staveb**. Úkoly vyplývající z aplikace tohoto zákona a vyhlášky jsou formulovány závazně v projektové dokumentaci pro danou stavbu a určují mj. požární úseky, počty únikových východů a jejich umístění, takže zcela zásadně zasahují do navrhovaného dispozičního řešení knihovny. V případě velkých knihoven se může objevit i požadavek elektrické požární signalizace (EPS), jehož realizace v případě umístění čidel, rozvodů vody ústředny EPS a její napojení na vrátnici v případě jejího nepřetržitého provozu nebo na pult HZS rovněž podstatně zasáhne do přípravy knihovny.

A ještě alespoň jeden předpis je třeba uvést, a to z hygienické oblasti. Je jím **nařízení vlády č. 148/2006 Sb., o ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací**. Pro úplnost zopakujeme už citovanou vyhlášku č. 369/2001 Sb.

Aplikace požadavků obsažených v těchto zákonných normách a dále v českých státních normách (ČSN) velmi podstatně zasahují do vzhledu a fungování knihoven. Z desítek českých státních norem, ke kterým musí projektant přihlídnout, jsou nejdůležitější ty, které určují fyzikální veličiny platné při provozu knihovny. K nim je ještě možné pro přehlednost přiřadit údaje týkající se nosnosti.

Dodržení těchto ukazatelů vyvolává podle velikosti knihovny potřebu instalovat nejrůznější technická zařízení. A tak suterén velkých knihoven připomíná stále více zázemí průmyslového podniku. Trafostanice, předávací stanice, měření a regulace, serverovna, strojovna vzduchotechniky, strojovna EPS s nádrží na tisíce litrů vody, strojovna náhradního zdroje s nádrží na stovky litrů nafty nebo náhradní bateriový zdroj, údržbářská dílna – to vše na ploše stovek metrů čtverečních a s kvalifikovanou obsluhou.

V knihovnách je dnes uložen velký majetek. Na rozdíl od minulosti to nejsou jen knihovní jednotky, ale i počítače a další informační a komunikační technika. Knihovny proto mají nainstalovanou nejen elektromagnetickou nebo radiofrekvenční ochranu knih, ale chrání všechny majetek prostřednictvím elektrické zabezpečovací signalizace (EVS) a kamerovým systémem. Je samozřejmě důležité, aby EVS fungovala v době, kdy je knihovna uzavřena, a tudíž bez ochrany. Pokud v budově není stálá služba, k níž by byl signál přiveden, je nutné vyjednat přivedení signálu na pult městské policie (zpravidla bezplatná služba) nebo na pult bezpečnostní agentury (zpoplatněno). Instalace kamer má dvojitý význam. V případě stálé služby v budově mohou být hlídané prostory sledovány nepřetržitě, není-li stálá služba, pak poslouží videodokumentace k eventuální iden-

tifikaci události a pachatele. (Záznam z kamer je po určité krátkou dobu uchováván, pak je automaticky smazán.)

Na závěr kapitoly o technických podmínkách provozu knihovny jedno připomenutí: už není až tak důležitý počet veřejně dostupných PC, jako počet silnoproudých zásuvek (a už ani to ne). Postupující WiFi a vzrůstající počet netbooků znamenají nové možnosti připojení.

Prostorové podmínky pro budovu knihovny

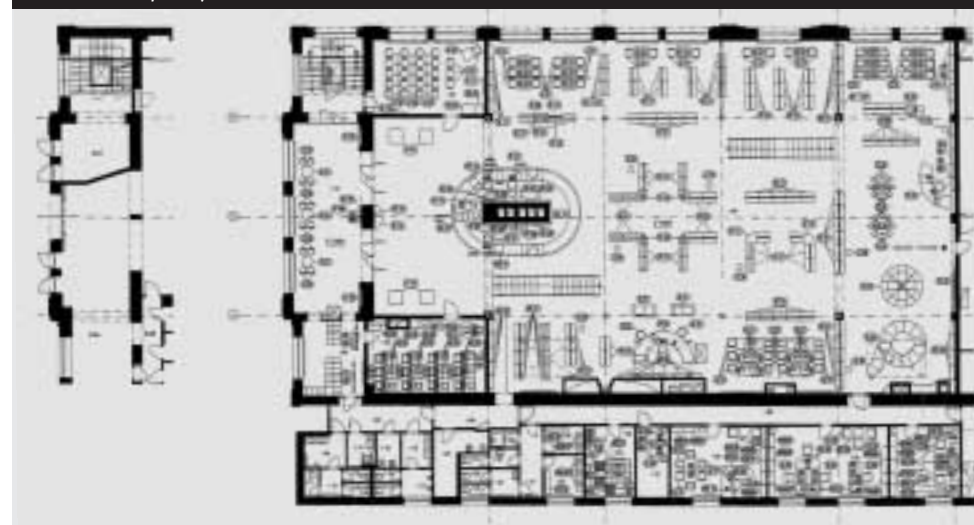
Nejfrekventovanější otázkou je velikost knihovny – k čemu přihlídnout a jak velikost vypočítat. Snad každá země má k tomu metodickou literaturu, ale také přímo směrnice, doporučení a normy. Jako mezinárodně uznávanou publikaci – zejména mezi projektanty – jmenujme příručku Ernsta Neuferta **Navrhování staveb**, jejíž druhé vydání vyšlo v roce 2000 zásluhou nakladatelství Consultinvest (překlad z 35. něm. vyd.). Příručka věnuje čtyři strany knihovnám, ale příliš použitelné nejsou. IFLA vydala k této problematice v roce 2007 doporučení **Library Building Guidelines: Developments & Reflection**.

Ovšem pro české prostředí jsou nejdůležitější domácí materiály. Uplatňuje se zde stále typizační směrnice **Veřejné knihovny. Výstavba kulturních zařízení** vydaná Ministerstvem kultury ČR v roce 1986, vývojem na mnoha

Technické podmínky

OBLAST	UKAZATEL	PRAMEN	
Osvětlení	pracoviště (na desce stolu)	500 luxů	
	volný výběr – spodní police	200 luxů	ČSN EN 12464-1
	bufet, chodby	160 luxů	
	hygienická zařízení	100 luxů	
Teplota	vstupní prostory	10–16 °C	
	čtenářské prostory a kanceláře: v zimě v létě	+20±2 °C	
		+24±2 °C	
	sklady	14–18 °C	
Hluk	vstupní prostory	max. 55 decibelů (dB)	
	čtenářské prostory	max. 45 (dB)	
	studijní prostory	max. 40 (dB)	
	technologické prostory	max. 75 (dB)	
Mikroklima	prašnost	do 0,5 mg na 1m ³	
	výměna vzduchu	2–3 x za 1 hod.	ČSN ISO 11799
	proudění vzduchu	0,1–0,2 m/sec	
	vlhkost vzduchu	30–50 %	
Nosnost	zatížení podlahy ve volném výběru	5 kN/m ²	
	ve skladu	7,5 kN/m ²	ČSN 730035
	kompaktními regály	12,5–125,0 kN/m ²	

Prostorové řešení pobočky Smíchov MĚK v Praze

MĚŘÍNSKÁ, Eva:
Knihovna v Praze – Praha v knihovně, 10/349

MIKA, Jiří:
Konference o digitalizaci a spolupráci, 1/11 • Pátý seminář Knihovna a architektura hostila Praha, 11/403

MIKEŠOVÁ, Kateřina:
Táborští „knihovníci“ za La Manchem, 9/331

MOLINOVÁ, Halina:
Virtuální knihovna v Second Life, 2/49

MYŠKOVÁ, Petra – PILECKÁ, Věra:
Přehled obhájených diplomových prací na ÚISK FF UK v lednu 2009, 4/149 • Přehled obhájených diplomových prací na ÚISK FF UK v září 2009, 11/407

NAGY, Ladislav:
Překlady z anglické a americké literatury po roce 1989, 1/25

Nakladatelství PORTÁL se představuje, 9/333

Národní technická knihovna v Praze, 7–8/295

NĚMCOVÁ, Jitka:
Zvukové knihy v roce 2009, 6/210

NEMČIČOVÁ, Ladislava:
Noc s Andersenem 2009. V Nové Roli nocovali broučci, 5/196 • Loučení s prázdninami 2009, 10/375

NOVOTNÁ, Eva:
Noc s Andersenem 2009. V chebské knihovně řádila strašidla, 5/195 • Hry bez hranic aneb Knihovnice dětem v Královském Poříčí, 7–8/291

NOVOTNÝ, Lubomír:
Digimon – digitalizace a mikrofilmování moravských novin, 10/348

OLEHLA, Richard:
Současná americká literatura v českých překladech (2002 až 2008) – 1, 9/323 • Současná americká literatura v českých překladech (2002–2008) – 2, 10/365

PAVLÍK, Jakub:
Ohlédnutí za výstavou Lingua latina semper viva – latina stále živa, 9/334

PAVLÍKOVÁ, Děvana:
Kniha mého srdce: Tolkien versus Tolstoj, 4/146

PERSTICKÁ, Dagmar:
Deset let projektu Česká knihovna, 6/230

PILECKÁ, Věra:
viz MYŠKOVÁ, Petra, 4/149 • viz MYŠKOVÁ, Petra, 11/407

POLÁČKOVÁ, Jana:
Postřehy ze semináře Knihovny a seniorů, 7–8/274

Polytematický strukturovaný heslář: Aktuálně, 7–8/255

POSKIEROVÁ, Lucie:
Co nabízí pohádkoterapie?, 7–8/261 • Pohádkoterapie v českých knihovnách, 9/330 • Pohádkoterapie a její aplikace, 10/359

POSPÍŠILOVÁ, Jindřiška:
Projekt Google – pomoc, nebo konkurence?, 4/123

POTÁČEK, Jiří:
Po usilovné práci – zasloužený odpočinek, 4/148

PRCHALOVÁ, Lea:
19. zasedání Ústřední knihovnické rady ČR 13. 2. 2009, 4/152

PROCHÁSKOVÁ, Iva:
viz ŠIMKOVÁ, Lenka, 1/7

RACLAVSKÁ, Iva:
viz VALIŠOVÁ, Edita – VALTROVÁ, Helena, 7–8/256

REISER, Stanislav:
Knihy stavěly mosty v chamské knihovně, 1/34 • Barokní jezuitské Klatovy 2009, 7–8/271

REKOVÁ, Gabriela:
Šedesátiletá jubilatka z Levoče, 2/73

RICHTER, Vít:
Benchmarking knihoven, 2/43 • Kniha mého srdce – příležitost pro knihovny, 2/72

RICHTEROVÁ, Alena:
Knihy kláštera Teplá ve fondech Národní knihovny České republiky, 12/426

RYLICH, Jan:
Sdílení bez hranic, 1/18 • Wikipedie a sdílení znalostí, 2/57 • Second Life – druhý život pro každého, 3/112 • Informační alchymie, 4/150 • Design, grafika a informační architektura, 5/183 • Znalostní prostředí na síti, 6/212 • Information Commons – Od teorie k praxi, 7–8/275 • Na cestě ke knihovnam 2.0, 9/328

RYNDÁKOVÁ, Věra:
Multimediální festivaly v regionální knihovně Karviná, 2/76

RYŠÁNKOVÁ, Anna:
Digitalizační centrum knihovny AV ČR, 2/71

ŘEHÁKOVÁ, Michaela:
Akvize v Městské knihovně Trutnov, 9/320

SAMOHEJL, Jan:
Zázračná anatomie komiksu, 1/36

SAPÁKOVÁ, Blanka:
Ochrana národního movitého kulturního dědictví – odkyselování papíru, 11/397

SEDLÁČKOVÁ, Blanka:
Akviziční seminář již podevatenácté, 9/318

SIDOROVÁ, Martina – HANZLÍKOVÁ, Lenka:
knihovna4u.cz – komunitní web pro teenagery, 5/197

SÍBEK, Tomáš:
viz GRUBER, Lukáš – COUFAL, Libor, 5/163

SÍLOVÁ, Věra:
Kniha mého srdce trochu jinak, 9/335

SLUŠNÁ, Kateřina:
Zákoník je také kniha: Zpřístupnění internetu uživatelům knihoven, 2/66 • Zprostředkování informací z vnějších informačních zdrojů, zejména informací ze státní správy a samosprávy, 4/144 • Vyřazování knih z knihovního fondu, 6/223, • Odpovědnost za škodu při výkonu praxe studentů v knihovnách, 9/322 • Odpovědnost knihovny za neoprávněný přístup uživatelů internetu na webové servery s povinnou certifikací, 11/399

SMÍLKOVÁ, Kateřina:
Párty stanem plzeňské knihovny prošlo na tisíc dětí, 9/336

SOBOŤOVÁ, Alena:
Alois Jirásek hvězdou knižního bazaru!, 1/33

SOSNA, Karel:
Zajímavá historie Parlamentní knihovny České republiky – 2, 1/15 • Zajímavá historie Parlamentní knihovny České republiky – 3, 2/50 • Český knihovník v Pantheonu a La Scale, 11/409

Stadtbibliothek Linz – Městská knihovna Linec, 2/79

Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové, 9/337

ŠILHAN, Milan:
Databáze České knihy, 7–8/287

ŠIMKOVÁ, Lenka (L. Š.):
Od redakčního stolu, 1/2, 3/82, 5/162 • Vybrali jsme z jarních akcí..., 5/189 • Rozhovor s PhDr. Jiřím Polišenským. V oblasti digitalizace je stále co řešit a zlepšovat..., 6/206 • Od redakčního stolu, 7–8/242 • Lektorství v knihovnickém prostředí – stále aktuální téma pro vzdělávání, 7–8/278 • Rozhovor s Mgr. Evou Svobodovou. Nestavěla jsem si vzdušné zámky..., 9/309 • Střípky z konference Knihovny současnosti 2009, 9/312 • Od redakčního stolu, 10/342 • Týden knihoven se slavil potřinácté, 11/384 • Od redakčního stolu, 12/422

ŠIMKOVÁ, Lenka – PROCHÁSKOVÁ, Iva:
Asociace knihoven vysokých škol již přes šest let zastupuje společné zájmy vysokoškolských knihoven, 1/7

ŠIMKOVÁ, Lenka – SKÁLOVÁ, Helena:
Literatura s feministickou a genderovou problematikou je stále žádanějším zdrojem informací, 4/131

ŠIMKOVÁ, Lenka – VAŠKOVÁ, Olga:
„Práce knihovníků si velmi vážím“, 11/388

ŠIMSOVÁ, Sylva:
Jaké služby poskytují knihovny v britských věznicích?, 1/38, Jak se staví školní a veřejné knihovny ve Velké Británii k četbě dětí?, 3/118 • Co nabízí uživatelům služba www.librarything.com?, 5/198 • Kam se mohou britští knihovníci obracet se svými dotazy?, 7–8/296 • Jak řeší britští knihovníci a pedagogové problém nízké úrovně vzdělanosti mládeže?, 10/378 • Jakou roli dnes hrají tradiční knihovny ve výzkumu?, 12/452

ŠPINAR, Jindřich – KAREŠ, Ivo:
Digitalizace historických map v Jihočeské vědecké knihovně, 7–8/283

ŠTEFAN, Petr:
Regionální systém KP-Win SQL, 1/31

ŠTUDENTOVÁ, Hana:
Průvodce světem technických norem. *Distribuce ČSN v roce 2009*, 4/154

SEZNAM RUBRIK

● AKTUALITY

PRCHALOVÁ, Lea:
19. zasedání Ústřední knihovnické rady ČR 13. 2. 2009, 4/152

● JAK NA TO

KOUTNÁ, Petra:
Zákoník je také kniha: Poplatky v knihovnách, 3/107 • Poskytování „veřejné“ e-mailové schránky na poštovním serveru knihovny, 5/172 • Může knihovna od uživatele požadovat složení určité částky..., 7–8/266 • Má provozovatel knihovny povinnost zasílat MK ČR veškeré změny a novelizace knihovního řádu?, 10/364 • Fotografování knihovních dokumentů, 12/445

SLUŠNÁ, Kateřina:
Zákoník je také kniha: Zpřístupnění internetu uživatelům knihoven, 2/66 • Zprostředkování informací z vnějších informačních zdrojů, zejména informací ze státní správy a samo-

ŠVASTOVÁ, Zuzana:
Představuje se nová e-PK, 7–8/242 • Národní pedagogická knihovna Komenského slaví 90 let, 12/450

TICHÁ, Ludmila:
Infogram. Portál pro podporu informační gramotnosti, 5/173

TICHÝ, Marek:
viz GRUBER, Lukáš, 9/303

Ústřední knihovna města Amsterdam, 10/377

VALENTOVÁ, Marie:
Rodinka v Městské knihovně Chodov, 7–8/291

VALIŠOVÁ, Edita – VALTROVÁ, Helena – RACLAVSKÁ, Iva:
Projekt BiblioHelp aneb Biblioterapie na webu, 7–8/256

VALTROVÁ, Helena:
viz VALIŠOVÁ, Edita – RACLAVSKÁ, Iva, 7–8/256

VAŠKOVÁ, Olga (ova):
Od redakčního stolu, 2/42 • Letošní knižní veletrh ve znamení Evropy, 3/90 • Od redakčního stolu, 4/122 • Velká příležitost pro knihovny, 4/145 • Od redakčního stolu, 6/202 • viz KURKA, Ladislav, 7–8/249 • Zpráva o knize, která chce pomoci, 7–8/264 • Od redakčního stolu, 9/302 • Jak se otvírala Národní technická knihovna aneb Více knihoven pod jednou střechou, 10/363 • „Naše produkce je žánrově pestrá“, 10/373 • Cenu Knihovna roku 2009 si odnesly knihovna v Protivanově a Městská knihovna v Praze, 11/384 • Od redakčního stolu, 11/382, viz ŠIMKOVÁ, Lenka, 11/388

Veřejná knihovna v Seattlu, 11/417

VORLÍČKOVÁ, Blanka:
Známí neznámí čtenáři, 4/133

WIMMEROVÁ, Dana:
Seminář „malých venkovských knihoven“ přivítal rekordní počet účastníků, 11/392

ZIKUŠKA, Jan:
E-learning v knihovnách. *Vize, nebo blízká budoucnost?* – 1, 7–8/267 • E-learning v knihovnách. *Learning Management System – efektivní cesta ke kvalitní výuce* – 2, 9/314

správy, 4/144 • Vyřazování knih z knihovního fondu, 6/223, • Odpovědnost za škodu při výkonu praxe studentů v knihovnách, 9/322 • Odpovědnost knihovny za neoprávněný přístup uživatelů internetu na webové servery s povinnou certifikací, 11/399

● KNIHOVNA Z OBÁLKY

Alexandrijská knihovna – Bibliotheca Alexandrina, 1/39 • Stadtbibliothek Linz – Městská knihovna Linec, 2/79 • Britská knihovna – British Library Londýn, 3/119 • Centrální vědecká knihovna Technické univerzity v Delftu, 4/159 • Královská národní knihovna v Kodani, 5/199 • Filologická knihovna při Svobodné univerzitě v Berlíně, 6/237 • Národní technická knihovna v Praze, 7–8/295 • Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové, 9/337 • Ústřední knihovna města Amsterdam, 10/377 • Veřejná knihovna v Seattlu, 11/417 • Návrh na novou budovu NK ČR, 12/451

● KNIHOVNY A WEB 2.0

RYLICH, Jan:

Sdílení bez hranic, 1/18 • Wikipedie a sdílení znalostí, 2/57
• Second Life – druhý život pro každého, 3/112 • Informační alchymie, 4/150 • Design, grafika a informační architektura, 5/183 • Znalostní prostředí na síti, 6/212 • Information Commons – Od teorie k praxi, 7–8/275 • Na cestě ke knihovně 2.0, 9/328

● KRONIKA

HOUSKOVÁ, Zlata:

Gratulace přímo nezbytná, 7–8/277

KLIMEŠOVÁ TROJANOVÁ, Kateřina:

Vzpomínka zcela osobní, 6/234

POTÁČEK, Jiří:

Po usilovné práci – zasloužený odpočinek, 4/148

● NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY

Knihovnické literatury NK ČR, 1/40, 2/80, 3/120, 4/160, 5/200, 6/240, 7–8/299, 9/340, 10/380, 11/420, 12/454

● POZNÁMKY DO DIÁŘE

1/2, 2/42, 3/82, 4/122, 5/162, 6/202, 7–8/242, 9/302, 10/342, 11/382, 12/422

● RECENZE

MEIER, Jan:

Jak se knihovníci měli stát soustružníky, 11/412

SAMOHEJL, Jan:

Zázračná anatomie komiksu, 1/36

● REPETITIO EST MATER STUDIORUM

KURKA, Ladislav:

Vývoj architektury knihoven v závislosti na třech informačních explozích – 1, 4/140 • Vývoj architektury knihoven v závislosti na třech informačních explozích – 2, 5/178 • Vývoj architektury knihoven v závislosti na třech informačních explozích – 3, 6/214

● ROZHOVOR

KURKA, Ladislav – VAŠKOVÁ, Olga:

Národní technická knihovna – inteligentní budova pro 21. století, 7–8/249

ŠIMKOVÁ, Lenka:

S PhDr. Jiřím Polišenským. V oblasti digitalizace je stále co řešit a zlepšovat..., 6/206 • S Mgr. Evou Svobodovou. Nestavěla jsem si vzdušné zámky..., 9/309

ŠIMKOVÁ, Lenka – PROCHÁSKOVÁ, Iva:

Asociace knihoven vysokých škol již přes šest let zastupuje společné zájmy vysokoškolských knihoven, 1/7

ŠIMKOVÁ, Lenka – SKÁLOVÁ, Helena:

Literatura s feministickou a genderovou problematikou je stále žádanějším zdrojem informací, 4/131

ŠIMKOVÁ, Lenka – VAŠKOVÁ, Olga:

S PaedDr. Františkem Zborníkem. „Práce knihovníků si velmi vážím“, 11/388

VAŠKOVÁ, Olga:

S PhDr. Danou Kalinovou. Letošní knižní veletrh ve znamení Evropy, 3/90 • S odpovědným redaktorem nakladatelství

Vyšehrad a překladatelem Martinem Žemlou. „Naše produkce je žánrově pestrá“, 10/373

● SYLVA ŠIMSOVÁ ODPOVÍDÁ Z ANGLIE

1/38, 3/118, 5/198, 7–8/296, 10/378, 12/452

● TÉMA

BIERNÁTOVÁ, Olga:

Facebook – další příležitost pro knihovny?, 12/423

BRANDEJS, Michal – BRANDEJSOVÁ, Jitka – KASPRZAK, Jan – KRÍPAČ, Miroslav:

Národní registr VŠKP a systém na odhalování plagiátů, 1/3

GEC, Tomáš:

Systémy veřejných knihoven – jejich ustavení a možnosti dalšího směřování, 3/83

GRUBER, Lukáš – SÍBEK, Tomáš – COUFAL, Libor:

Archivace webových stránek v českém prostředí aneb Jak funguje WebArchiv, 5/163

GRUBER, Lukáš – TICHÝ, Marek:

Creative Commons – svobodný prostor pro sdílení a tvorbu, 9/303

HOMOLOVÁ, Kateřina:

Pubescentní čtenář – jeho výzkum a modelování, 10/343

CHALOUPKA, Otakar:

Rozhodující podněty dětského čtenářství, 6/203

POSPÍŠILOVÁ, Jindřiška:

Projekty Google – pomoc, nebo konkurence?, 4/123

RICHTER, Vít:

Benchmarking knihoven, 2/43

ŠVASTOVÁ, Zuzana:

Představuje se nová e-PK, 7–8/242

● TÉMA SPECIÁL

Pestrý podzim v českých knihovnách, 11/383

● VYŠLO V KNIHOVNÁCH

1/39, 2/79, 3/119, 4/159, 5/199, 7–8/295, 9/337, 10/377, 11/417, 12/451

● VYŠLO V NAKLADATELSTVÍ

Almanach Labyrint, 6/237

● Z KNIHOVEN ...

BARTONIČKOVÁ, Petra:

450 let Lokšanské knihovny, 1/35

BLAŽKOVÁ, Božena:

Informační vzdělávání a knihovny, 1/33

BUTOROVÁ, Dana:

Albert Einstein či „dr. Blbinek“ v ostravské knihovně?, 7–8/294

CEJPKOVÁ, Iluše:

Karel Čapek v pražské základní škole, 2/76

CUKROVÁ, Ladislava:

V Lysé se představily středočeské knihovny, 10/376

ČÁPOVÁ, Mirka – HANÁČKOVÁ, Hana:

Kamarádka knihovna v Uherském Hradišti, 4/156

GALÁŠOVÁ, Jana:

Stolní kamerová lupa v knihovně, 9/336

GÜTTNEROVÁ, Marcela:

Dudek prolétl všemi generacemi, 3/117 • Litvínovská

knihovna zpestřila dětem prázdniny, 9/335 • V Litvínově se seniori nenudí, 10/376 • Litvínovská knihovna hýčkala své návštěvníky, 11/416

HANZLÍKOVÁ, Lenka:

Jak Městská knihovna v Praze k opencard přišla, 3/117 • Karel Čapek elektronicky, 4/157 • viz SIDOROVÁ, Martina, 5/197

HAVELKOVÁ, Jarmila:

Žáci a studenti z Karviné opět soutěžili, 6/235

JANOŠKOVÁ, Kateřina:

Den seniorů s radostí, tancem, hudbou a poezií, 12/450

JARKULIŠOVÁ, Gabriela:

Začátek nové tradice, 6/235

KARLACH, Radim:

Výstava knih k vstupu ČR do NATO, 5/197 • Výstava fotografií dostihových koní, 6/236

KOUŘILOVÁ, Luďka:

Zamyšlení při významném výročí německé knihovny, 7–8/293

KOZUBKOVÁ, Yvona:

Knihomolici a Bible, 6/236

KUKRECHTOVÁ, Markéta:

Kulturně informační web, 10/374

MOLINOVÁ, Halina:

Virtuální knihovna v Second Life, 2/49

NOVOTNÁ, Eva:

Noc s Andersenem 2009. V chebské knihovně řádila strašidla, 5/195 • Hry bez hranic aneb Knihovnice dětem v Královském Poříčí, 7–8/291

NEMČIČOVÁ, Ladislava:

Loučení s prázdninami 2009, 10/375

PAVLÍK, Jakub:

Ohlédnutí za výstavou Lingua latina semper viva – latina stále živá, 9/334

REISER, Stanislav:

Knihy stavěly mosty v chamské knihovně, 1/34

RYNDÁKOVÁ, Věra:

Multimediální festivaly v regionální knihovně Karviná, 2/76

SIDOROVÁ, Martina – HANZLÍKOVÁ, Lenka:

Knihovna4u.cz – komunitní web pro teenegery, 5/197

SÍLOVÁ, Věra:

Knih mého srdce trochu jinak, 9/335

SMÍLKOVÁ, Kateřina:

Párty stanem plzeňské knihovny prošlo na tisíc dětí, 9/336

SOBOTOVÁ, Alena:

Alois Jirásek hvězdou knižního bazaru!, 1/33

ŠVASTOVÁ, Zuzana:

Národní pedagogická knihovna Komenského slaví 90 let, 12/450

VALENTOVÁ, Marie:

Rodinka v Městské knihovně Chodov, 7–8/291

● ZE SVĚTA

Zdroje jsou dostupné v Knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR, 6/239, 7–8/297, 9/339, 10/379, 11/419, 12/453

● ZE ZAHRANIČÍ

BUŠKOVÁ, Salome:

Městské knihovny v Řecku, 11/408

CENIGOVÁ, Rozália:

Práce školních knihoven ve Slovenské republice, 3/100 • Slovenská pedagogická knihovna jako metodické centrum školních knihoven v roce 2008, 10/370

KÁDNEROVÁ, Jiřina (J. K.):

Na návštěvě v knihovnách Spolkové země Porýní-Falc, 10/357

KONVALINKOVÁ, Blanka:

Návštěva v Městské knihovně Sala Borsa, 7–8/281

MIKEŠOVÁ, Kateřina:

Táborští „knihovníci“ za La Manchem, 9/331

RERKOVÁ, Gabriela:

Šedesátiletá jubilanťanka z Levoče, 2/73

SOSNA, Karel:

Český knihovník v Pantheonu a La Scale, 11/409

● ZUZANA HELINSKY ODPOVÍDÁ (NEJEN) ZE ŠVÉDSKA

2/78, 4/158, 6/238, 9/338, 11/418

Krásné a spokojené vánoční svátky a celý rok 2010
naplněný zdravím, *pohodou*, osobními
a *pracovními* úspěchy přejeme všem
našim čtenářkám, *čtenářům*, knihovnicím,
knihovníkům a obchodním partnerům.

Vaše redakce časopisu ČTENÁŘ

místech překonaná, ale stále používaná a v posledních letech citovaná i dnešním MK. Pro skladování knihovních fondů je k dispozici česká technická norma **Informace a dokumentace – Požadavky na ukládání archivních a knihovních dokumentů**, vydaná Českým normalizačním institutem v roce 2006. A pro řadu oblastí tu jsou doporučení obsažena v **Metodickém pokynu Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnamí zřizovanými obcemi a kraji na území České republiky** z roku 2005.

Ze všech těchto materiálů a norem je možné do následující tabulky vybrat nejdůležitější, které uvádějí prostorové podmínky platné nebo doporučené v českých knihovnách.

Do vypočítávané potřebné velikosti knihovny je ovšem třeba dále zahrnout plochy pro služební a technické prostory, WC, týmové a indi-

viduální studovny, přednáškový sál či učebnu (nebo oboje) a eventuální plochy pro nájemce (knihkupectví, knihárství, bistro atd.). Důležitou položku tvoří výtahy zajišťující bezbariérový pohyb po budově a přepravu nákladů, zejména knihovních jednotek. V případě menší knihovny stačí jeden osobonákladní výtah, u větší knihovny je výhodný i stolní výtah a v případě velkých knihoven bude jistě výtahů více. V největších knihovnách může přibýt ještě horizontální doprava kombinovaná s vertikální pro přepravu knihovních jednotek po budově (známá jako telelift), u nás zatím neaplikovaná.

Nakonec je třeba doplnit uvedené plochy o chodby, a jestliže stavební program uvádí čisté užitkové plochy, přidat ještě metrů zdí – a mnohdy k překvapení knihovníků nejde zrovna o zanedbatelné prostory. Jejich velikost je také možné jen odhadnout, vše zpřesní později projektant, který všechny zde uvedené podmínky převádí do projektu.

Prostorové podmínky			
OBLAST	UKAZATEL		PRAMEN
Čtenářská pracovní místa	Počet obyvatel obce	Počet studijních míst – doporučení	
	1 – 500	4 až 5	Metodický pokyn MK
	501–1000	6 až 8	
	1001–3000	9 až 10	
	3001–5000	10 až 18	
	5001–10 000	20 až 28	
	10 001–20 000	28 až 40	
	20 001–40 000	40 až 75	
	více než 40 000	75 a více	
bez PC či jiného přístroje:			
– pro děti	šířka pracovní plochy	min. 80 cm	Typizační směrnice Veřejné knihovny
	plocha	2,0 m ²	
– pro dospělé	šířka pracovní plochy	min. 90 cm	
	plocha	2,5 m ²	
s PC či s jiným přístrojem:	šířka pracovní plochy	90 až 150 cm	
	plocha	3 m ² až 3,5 m ²	
relaxační se židli:	plocha	1,0 m ²	
– s klubovkou:	plocha	1,5 m ²	
Regálové sestavy :			
– osová vzdálenost regálů ve volném výběru – optimální		200 cm	
– osová vzdálenost stacionárních regálů ve skladišti		zajišťující průjezd vozíku	
Výška nejvyšší police ve volném výběru:			
– pro děti – doporučená		120 cm	
– pro dospělé – doporučená		180 cm	
Vzdálenost dolní police od podlahy – min.		15 cm	
– horní police od stropu – min.		50 cm	
Výška prostoru pro čtenáře a zaměstnance – doporučená		300 cm	
– ve skladech		podle potřeby	
Parking	počty parkovacích míst	dle úpravy v místě	

Nejnovější trendy ve výstavbě a zařízení knihoven

Technickým požadavkům dnes dominuje úsilí o minimalizovanou spotřebu tepla, elektřiny a plynu, snižující náklady na provoz budovy. Na nutnost šetřit energiemi upozorňuje i současná finanční a ekonomická krize a také strategie trvale udržitelného rozvoje. V ČR k tomu platí **zákon č. 177/2006 Sb.**, který mj. ukládá od 1. 1. 2009 certifikování nových či nově rekonstruovaných budov větších než 1000 m² z hlediska celoroční spotřeby elektrické energie a nařizuje, aby stavba splnila požadavky na energetickou náročnost (vlastně nenáročnost). Aby získala certifikát ve třídách A–C, nesmí tento ukazatel přesáhnout 100 kWh/m²/rok vytápěné podlahové plochy. Dům, jehož roční spotřeba nepřesáhne 50 kWh/m², je označován jako nízkoenergetický, dům, jehož roční spotřeba nepřesáhne 15 kWh/m²/rok, je označován jako pasivní dům. Tyto domy už ovšem výrazně proměňují svoji architekturu. Solární panely, větrná kola, nádrže na dešťovou vodu atd. jsou průvodními jevy dnes téměř futurologické architektury. Až takových staveb přibude, ztratí pro nás zatím mimořádný ráz.

Příkladem takové knihovny je městská knihovna v německém Hertenu, vyjadřující ekologické myšlenky architektury. Pro knihovnu byl vystavěn třípodlažní objekt na náměstí a pro jeho skleněnou frontu zrcadlí protější stavby se mu říká skleněný dům. Je charakterizován jako příklad solární architektury kvůli výrazně řešeným solárním panelům na střeše.

Náročné technické požadavky je možné dnes už zajišťovat – včetně využívání dalších možností v provozu knihovny – systémem inteligentní budovy. Obecně je možné říci, že inteligentní budova je objekt se sjednocenými systémy řízení, zabezpečení a správy budovy. Jde tedy o budovu dobře vyprojektovanou, která se sama stará o co nejspornější využívání energií a ochranu zařízení.

Systém inteligentní budovy může vedle EPS a EZS zajišťovat zabezpečení dveřních a okenních otvorů, vytápění nebo chlazení na požadovanou teplotu, výměnu vzduchu, ovládání žaluzií a rolet, provoz kamerového systému. Pokud v budově není trvalá obsluha, je možné jednotlivé funkce ovládat dálkově, přes poči-

tač. Nadřazené řízení umožňuje rovněž naznačovat provoz v budově, včetně jeho vizualizace prostřednictvím kamer.

Za inteligentní budovu je možné označit Národní technickou knihovnu, jejíž jednotlivé technologie jsou značně individuálně automatizovány. Projekt firmy Hewlett Packard tyto automatizované technologie soustřeďuje do jednoho celku, jehož fungování bude zajišťovat od otevření budovy firma Instalace Praha jako facility manager NTK (*komplexní správa*).

V českých knihovnách sílí trend zavádět systém RFID, jenž vedle radiofrekvenční ochrany knih umožňuje zejména samoobslužné půjčování i vrácení knihovních jednotek. Rozšířil se v západních zemích a nyní se zvolna prosazuje i u nás.

V souvislosti s tím se objevuje možnost vrácení knih mimo půjčovni hodiny využíváním vhozu otvorem do budovy nebo v případě NTK umístěním návratového boxu před vstup do budovy.

Z knihovnického hlediska je nejnovějším trendem knihovna, která vůbec nepotřebuje výpůjční pult, protože pracuje na bázi totální samoobsluhy. První taková knihovna byla otevřena 1. 12. 2002 v Singapuru, další pokusy se dnes objevují ve Skandinávii.

Na závěr

V letech 1918–1989 se u nás postavily čtyři samostatné budovy pro knihovny. Za dvacet let od roku 1989, tedy za dobu více než třikrát kratší, se u nás postavilo knihovních budov několiknásobně více a další se připravují.

S otevřením hranic se znásobily možnosti poznávat nejmodernější knihovny na celém světě a sbírat zde dobré, a co je ještě důležitější, i ty špatné zkušenosti, bilancovat a zevšeobecňovat pro další knihovníky, kteří se na čas promění v investory a stavebníky, aby obohatili město či univerzitní kampus o BUDOVU KNIHOVNY.

LADISLAV KURKA > kurkal@mlp.cz
Foto archiv autora

1 KURKA, Ladislav; SVOBODA, Martin. Ideální knihovna. Čtenář. 2003, roč. 55, č. 11 a 12, Čtenář. 2004, roč. 56, č. 1.

Městská knihovna Varnsdorf v novém

O půjčování knih veřejnosti ve Varnsdorfu se hovoří někdy od počátku devatenáctého století, kdy zde existovala půjčovna na místní faře. V roce 1845 zřídil ve Varnsdorfu veřejnou knihovnu knihkupec Georg Eduard Fröhlich, který později knihy odkázal městu, a tak dal základ budoucí městské lidové knihovně (od roku 1879). Vedle ní existovaly ještě knihovny spolkové – největší byla knihovna Pedagogického spolku, od roku 1905 fungovala pro veřejnost knihovna katolického Volksvereinu. Nejdéle (1925–1976) působila městská knihovna v budově čp. 506 na hlavní ulici. Pak už putovala do provizorních působišť – většinou se jednalo o objekty vyžadující rekonstrukci. V letech 1976–2009 se (zcela nebo částečně) stěhovala celkem pětkrát. Až poslední stěhování v roce 2009 přineslo této významné kulturně-vzdělávací instituci snad již trvalé působiště v objektu nově zřízeného Městského centra kultury a vzdělávání (MCKV) v Otáhalově ulici 1260. Skončilo tak 33leté provizorium.

Objednavatelem přestavby třípodlažní budovy bývalé průmyslové školy na Městské centrum kultury a vzdělávání Varnsdorf v hodnotě 62 milionů korun bylo Město Varnsdorf. Přestavba proběhla v letech 2006–2009. Akci projektovala společnost V & M, spol. s r. o., Liberec, hlavním dodavatelem stavby se stala firma STAMO, spol. s r. o., Děčín. Vedoucím projektantem byl Ing. Václav Pavlík, který velmi citlivě projekt navrhnul a neustále do dnešních dnů stavbu – dnes už MCKV – sleduje.

V budově, jejímž vlastníkem a pronajímatelem je Město Varnsdorf, sídlí kromě knihovny další subjekty. U vstupních prostor je umístěno Městské informační centrum (MIS). V části přízemí jsou připraveny místnosti pro spolkovou činnost a kavárnu, které však ještě nejsou zprovozněny. Ve druhém nadzemním podlaží se nachází byt správce a prostory zrekonstruované pro potřeby Domu dětí a mládeže. K dispozici je taneční sálek, herna pro nejmenší,

velká kuchyňka a současně místnost pro keramický a výtvarný kroužek, místnosti pro modelářský kroužek, pro sportovní aktivity a zázemí pro zaměstnankyně.

Městská knihovna Varnsdorf sídlí ve třech podlažích budovy. V části přízemí je oddělení pro dospělé čtenáře, kde je kromě prostor pro volný výběr knih a časopisů nově vybudovaná studovna a čítárna. V prvním nadzemním podlaží najdete hudební oddělení, dětské oddělení, společenský sálek pro akce knihovny, malou šatnu pro účinkující, sociální zázemí a kanceláře. Ve sklepech jsou umístěny společné technické prostory pro topení, rozvody telekomunikační a počítačové sítě, zázemí pro kavárnu a poměrně rozsáhlé sklady knihovny, pro které se podařilo zajistit posuvné regály. Tím je dlouhodobě vyřešen problém s místem, který znají všechny knihovny. Protože je sklad knih umístěn ve sklepních prostorách, bylo nutné instalovat vzduchotechniku.

U budovy bylo třeba vybudovat nouzové požární schodiště, vznikla tak nová dominanta – samostatné točivé ocelové schodiště, které je spojeno s budovou přístupovými lávkami. Fasáda budovy byla zateplena, byla vyměněna všechna okna.

Celá stavba je podle platných norem zrekonstruována jako bezbariérová. Byl přistaven vstupní prostor s atriovým vstupem, kde je situováno již zmíněné MIS. Díky přístavbě vznikla v prvním nadzemním podlaží terasa s výhledem na park, kterou lze využívat při akcích knihovny. Nově byla budova vybavena výtahem, a tak mohou do dětského oddělení bez problémů přicházet i maminky s kočárkem. Za zmínku stojí i venkovní úpravy řešené současně s rekonstrukcí. Před MCKV je vybudováno parkoviště pro 26 vozidel, z toho jsou dvě místa vyčleněna pro invalidy. Dále byly upraveny chodníky kolem budovy a vznikly nové přístupové chodníky vedené přilehlým městským parkem, kolem nich byly umístěny lavičky a odpadkové koše. Současně byla vysá-

Nové sídlo knihovny

Studovna

zena zeleň. Bohužel již došlo ke krádežím malých keříků a květin.

V objektu funguje zabezpečovací signalizace s přenosem na pult centrální ochrany. Budova je chráněna pláštově a prostorově. Chráněny jsou všechny dveře a okna v obvodových zdech. Plášťová ochrana je tvořena magnetickými čidly, upevněnými na dveřích a oknech, reagujícími v případě násilného otevření. Dále jsou skleněné plochy střeženy detektory tříštění skla, reagujícími na rozbití skleněných výplní. Pro prostorovou ochranu jsou využity infradetektory reagující na pohyb. Ve vnitřních prostorech přístupných veřejnosti je navržen kamerový systém, který umožňuje obsluhu u pultů v půjčovnách sledování skrytých zákoutí. Kamerový systém ještě není v současné době plně zprovozněn.

Knihy jsou opatřeny ochrannými páskami proti neoprávněnému odnesení z knihovny. U vchodů do půjčoven v oddělení pro dospělé čtenáře a v dětském oddělení jsou instalovány elektronické bezpečnostní brány. Tolik ve stručnosti k rekonstrukci a stavebně technickým úpravám.

Vlastní stěhování bylo zahájeno již ke konci loňského roku, kdy jsme začali plánovat a domlouvat se zřizovatelem dobu uzavření knihovny. Rozhodnutí padlo, a od února do konce června byla knihovna uzavřena. Stavba měla být předána do konce roku 2008, ale jak to u větších staveb bývá, práce se zpozdily, a tak nezbývalo než přesvědčit zřizovatele i stavbyvedoucího, aby nám umožnili stěhovat knihy do posuvných regálů ještě před předáním budovy. Začalo vlastní stěhování, na kterém

se podíleli především zaměstnanci knihovny, brigádníci a pomocníci z místních středních škol tak, aby bylo co nejméně nákladné. Město poskytlo bezplatně traktor s valníkem a řidičem, místostarosta dohodl s řediteli čtyř místních středních škol výpomoc z řad studentů. Pak už bylo nutné jen sestavit časový plán stěhování s nezbytnými rezervami pro neočekávané události, zajistit dostatek „banánových“ krabic (kdo je sháněl ve větším množství, ví, jaký je to problém) a mohla začít akce „kulový blesk“. Nejdříve byly zabaleny knihy ze skladů. Díky stěhování v předchozích letech měly zaměstnankyně již značné zkušenosti s balením knih do „banánovek“ a hlavně se značením krabic, takže práce jim šla od ruky. Ukázalo se, že jediné, co brzdilo práci, byly krabice, přestože jsme jich měli na 500 kusů. Při nakládání zabalovaných knih na valník a vykládání do nových prostor pomáhali již zmínění studenti. Spolupráce byla velmi dobrá – studenti byli většinou ochotní a brali těžkou práci s humorem. Zpočátku se jim vždy zdálo, že to bude hračka, ale s postupem času síly ubývaly rychleji než krabice. Díky zaměstnankyním, které se staraly o blaho studentů formou občerstvení – domácí koláčky, horký čaj nebo káva, se vždy podařilo plánovanou práci dokončit. Následovaly knihy z dětského oddělení, které se ještě opatřovaly bezpečnostními páskami. Naštěstí nám firma LSE Integration, s. r. o., dodavatel bezpečnostních bran, zapůjčila poloautomatický páskovací stroj, který výrazně práci urychlil. A každodenní stereotyp – balení, páskování, stěhování, vybalování – pokračoval.

V oddělení pro dospělé byla ještě před zabaláním provedena revize knih. Během celého stěhování byly poškozené svazky buď opraveny, nebo vyřazeny, mnoho knih bylo nutno zabalit do nových ochranných fólií. Přestěhovali jsme asi **75 000 knih** a zvukových nosičů, stohy časopisů, více než tisíc položek inventáře a bezpočet drobného vybavení. K tomu bylo zapotřebí **12 stěhovacích dnů** s traktorem a valníkem a pomocí brigádníků (celkem bylo zaplněno **47 valníků**), stěhovalo se i auty patřícími jídelně základní školy, Technickým službám a bezpočet jízď realizovali soukromými vozidly pracovníci knihovny.

Interiér knihovny je vybaven převážně starším inventářem. Od zřizovatele jsme koncem roku 2008 obdrželi účelovou dotaci na dovybavení nových prostor ve výši 500 000 Kč, tyto peníze však bylo nutné vyúčtovat do konce roku 2008. Znamenalo to bezpočet hodin strávených nad plány jednotlivých místností a potom u internetu. V původním projektu se počítalo s kompletním zakoupením nového interiéru, který měl být i barevně sladěný s navrhovanou malbou, podlahovou krytinou a dalšími stavebními prvky. Vzhledem k tomu, že zřizovatel musel ze svého rozpočtu financovat celou stavbu, parkové úpravy, bezpečnostní brány i posuvné regály do skladu, finance na zakoupení veškerého zařízení interiéru bohužel již neměl. Nakonec jsme zvolili variantu dvou hlavních dodavatelů. Od firmy INTEBO Šebek jsme již měli regály v bývalých prostorech knihovny a nyní jsme dokoupili regály do oddělení pro dospělé, hrabátka a knihovnický

rudlík. Jelikož ostatní firmy by zboží nedodaly do konce roku a jejich výrobky byly poměrně drahé, zvolili jsme nákup z firmy IKEA. Katalog i internetové stránky jsme měli již nastudované a zboží i částečně vybrané, tak jsme se vydali do Prahy vše prohlédnout osobně. Zjistili jsme, že zboží nelze zakoupit na fakturu, ale firma může vystavit zálohovou fakturu na vámi uvedenou částku a za tu pak lze vybrat osobně zboží, rozdíl je vyrovnán při placení u pokladny. Nelze však výrobky pouze objednat jako v běžném obchodě. Zálohově jsme tedy zaplatili 200 000 Kč, zboží vybrali z katalogu, sepsali umístění ve skladu, zjistili aktuální stav zboží na skladě a vydali se s partou brigádníků na velký nákup. Jelikož jsme měli přesně sepsané zboží, které chceme, rozdělili jsme se na dvě skupiny. Každá skupina obdržela jeden seznam a nakládala na nákupní vozíky regály, police, židle, stoly a stolký... Celkem jsme napočítali 21 nákupních vozíků. Zboží jsme po zaplacení předali dopravní firmě, která vše v pořádku dopravila následující den do nových prostor knihovny.

Během stěhování pomohli brigádníci nábytek a regály smontovat, sestavit, bezpečně vše připevnit ke stěnám. Bylo nutné zajistit instalaci počítačové sítě. Největší problémy jsme měli s firmou O2, jelikož jsme naše stávající telefonní linky odhlašovali a potřebovali jsme zpřístupnit datové služby pro bezplatný internet v rámci projektu PIK. Nakonec se vše podařilo, v květnu 2009 jsme mohli zapojit počítače a byli jsme zas konečně spojeni se světem.

Nyní bych vám ráda sdělila podrobnosti o jednotlivých odděleních.

Čítárna s výhledem do parku

Knihovnu zdobí také květiny

Sklady knihovny byly původně ve třech budovách, v pěti místnostech, neustále jsme bojovali s nedostatkem místa. Knihy byly uloženy ve starých dřevěných regálech, které již neodpovídaly bezpečnostním podmínkám, a částečně v krabicích. Nyní jsou veškeré knihy přehledně umístěny v jedné místnosti ve skladu v posuvných regálech, celkem se jedná o 1656 bm. V současnosti máme ještě volnou kapacitu asi 400 bm. Ve vedlejších menších místnostech jsou umístěny staré dřevěné regály, které využíváme na uskladnění darů před katalogizací.

Oddělení pro dospělé čtenáře bylo rozšířeno o studovnu a čítárnu. Celková kapacita tohoto oddělení činí 718 bm, čímž se zvýšila o 270 bm. Studovnu jsme vybavili ještě v loňském roce v rámci projektu VISK 3 šesti PC s přístupem na internet včetně pracovních stolů, což je navýšení oproti původnímu stavu o tři počítače. Dále jsme do studovny zakoupili šest studijních stolů a židle. Je zde také jedno pracovní místo pro knihovnici, kde je možné katalogizovat a dohlížet na studijní místa. V současné době je místo využíváno hlavně při „páskování“ nových knih a knih starších, které vrátili čtenáři a které dosud nebyly bezpečnostní páskou opatřeny. Ve studovně jsou v bílých kovových regálech umístěny knihy příručního fondu a o regionu, v bílých regálech (knihovnách se skleněnými dvířky) zakoupených v IKEA jsou sbírky zákonů.

Nově je v knihovně vybudovaná čítárna. Jedná se o nejtulnější místo v celé knihovně. Ve větší části jsou umístěny regály s časopisy, ženskými romány a mapami. Čtenář může při čtení využít jeden ze šesti stolků. Na tuto část navazuje

přistavěný výklenek s velkými okny a výhledem do parku. Zde jsou umístěna pouze světlá křesílka POANG a odkládací stolký – vše ve světlém tónu – a samozřejmě velké květiny. Místo přímo vybízí k usazení, čtení a rozjímání, což dokládá výrok jedné naší kolegyně: „Nechám se propustit, abych mohla chodit do knihovny a tady si číst.“

Oddělení pro dospělé vybavil zřizovatel novým výpůjčním pultem čtvercového tvaru, který je umístěn uprostřed místnosti. Oddělení je vybaveno regály v kombinaci kov a dřevo. Z firmy INTEBO Šebek jsme dokoupili 24 regálů a 10 hrabátek ve stejném barevném ladění. Beletrie je řazena abecedně a rozlišení podle druhů je zajištěno pomocí bibliodotsů firmy LSE Integration, s. r. o., (313 bm + 20 bm novinky), naučná literatura je řazena klasicky podle třídniců (189 bm). Veřejnosti můžeme nabídnout i kopírování za přijatelné ceny do velikosti papíru A3, v barvě.

Dětské oddělení je velmi prostorné, vzdušné a světlé, laděné do žluta. Vybavení jsme převzali ze stávajících prostor, včetně dětského koutku. Bylo nutné zakoupit pouze nový koberec právě pro dětský koutek a několik drobností. Výpůjční pult je nový, opět jej pořizoval na základě výběrového řízení zřizovatel. Stávající kapacita je 224 bm knih, původní kapacita byla 178 bm.

Hudební oddělení bylo nově vybaveno regály z IKEA, čímž se zvýšila kapacita pro uložení knih a časopisů na 66 bm z původních 16 bm. Do hudebního oddělení byly přesunuty knihy s hudební tematikou a také fond lužickosrbské literatury. Dále byla zakoupena další skříň na

Salonek

Hudební oddělení

CD za necelých 18 000 Kč. Umožnilo nám to uložit o dalších 1800 kusů CD více (z celkového počtu 6900). Jsou zde k dispozici čtyři poslechová místa.

V nových prostorách se též nachází společenský sálek pro 40 osob, který je vybaven ozvučovací technikou a dataprojektorem a je vhodný pro akce knihovny. Velmi příjemné je jeho vhodné propojení s venkovní terasou. Sálek byl již několikrát využit pro setkání komisí městského úřadu a organizování různých porad. S větším využitím počítáme v průběhu školního roku.

Obě prostorné chodby jsou vybaveny závěsným systémem od firmy CEIBA, s. r. o., a jsou a dále budou využívány pro výstavní činnost. V současné době řešíme ještě doplňkové osvětlení, jelikož v projektu se s výstavami nepočítalo. Stávající osvětlení je sice ekonomické, ale pro tyto účely zcela nevyhovující.

Slavnostně bylo MCKV otevřeno 1. června 2009 za účasti hejtmanky Ústeckého kraje a představitelů místní samosprávy. Městská knihovna Varnsdorf se nezabývá jen půjčováním svého fondu a poskytováním informací všeho druhu včetně veřejného internetu. Pro čtenáře a návštěvníky každého věku organizuje řadu kulturních akcí, besed a přednášek. Mezi pravidelné akce patří:

- literární soutěž Drápana,
- akce Prvňáček,
- Sobotnění – komponované pořady pro děti,
- soutěžní bienále Literární Varnsdorf,
- Mezinárodní svátek lužickosrbské poezie.

V době stěhování jsme ve spolupráci s projektovou manažerkou města Varnsdorf připravovali projekt z dotačního programu Cíl 3 / Ziel 3 „Městská knihovna Varnsdorf – Setkávání přes hranice“. Projekt vychází z jedinečné tradice Varnsdorfu v evropském kontextu a klade si za cíl zprostředkovat lidem žijícím na obou stranách hranice (České republiky a Svobodného státu Sasko) vzájemnou kulturní činnost a výměnu informací o životě sousedů – konkrétně Lužických Srbů, malého slovanského národa žijícího na území SRN – formou přednášek, besed, kulturních pořadů (literárních čtení, výstav, koncertů), a umožnit jak prezentaci amatérských umělců, tak i jejich setkávání s širokou veřejností. K naplnění tohoto cíle po-

slouží řada společných aktivit a kulturních a vzdělávacích pořadů uspořádaných na obou stranách hranice v letech 2010 až 2012, jejichž obsah je podle konkrétního zaměření zpracován do osmi pracovních celků:

1. Populárně-naučné přednášky pro základní a střední školy *Lužičtí Srbové známi i neznámi* a *Varnsdorf – české okno do Lužice* a na ně navazující literární soutěže pro studenty;
2. *Abychom si lépe rozuměli* – poznávání lužickosrbské a české literatury;
3. *Okna k našim sousedům* – výstavy lužickosrbských a českých výtvarníků;
4. *Jak žijí naši sousedé* – besedy a přednášky pro veřejnost;
5. *Slyšíme ty krásné melodie* – koncerty a přednášky o lužickosrbské a české hudbě;
6. Doplnění fondu lužickosrbského oddělení Městské knihovny Varnsdorf;
7. Vytvoření stálé expozice o Lužici v Městské knihovně Varnsdorf;
8. Zřízení kontaktního místa pro Lužici v Městské knihovně Varnsdorf.

Projekt v rozpočtovaném finančním objemu 3 717 000 Kč bude v případě jeho realizace z 95 % financován z evropských fondů a státního příspěvku. Významnou měrou přispěje k vzájemnému poznání a porozumění sousedních národů a k výrazné propagaci města Varnsdorf na obou stranách hranice. Přinese rozšíření informačních služeb a kulturní i vzdělávací nabídky občanům města všech věkových kategorií. Je to příležitost k uplatnění převážně pro varnsdorfské amatérské umělecké soubory i jednotlivce, bude tak podpořena jejich činnost. V současné době byly uzavřeny partnerské smlouvy, projekt byl schválen městským zastupitelstvem a prošel úspěšně hodnocením grantové komise odboru regionálního rozvoje Krajského úřadu Ústeckého kraje. Schvalovací proces bude dále pokračovat na německé straně.

Víme, že finance investované městem Varnsdorf byly vynaloženy smysluplně, ukončily provizorium trvající 33 let a přispěly k tomu, že naše knihovna splňuje svých „pět P“. My se budeme snažit, aby to poznali i naši čtenáři a návštěvníci.

Text a foto **ILONA MARTINOVSKÁ** > reditelka@mkvdf.cz

ZÁKONÍK JE TAKÉ KNIHA

FOTOGRAFOVÁNÍ KNIHOVNÍCH DOKUMENTŮ

Fotografování knihovních dokumentů digitálními fotoaparáty je běžnou realitou dnešních knihoven a studoven. Uživatelé tento způsob rozmnožování dokumentů považují za naprosto běžný a pohodlný. Je však nutné vědět, že takové užití autorských děl má také své zákonné meze.

Uživatel knihovny je oprávněn v režimu tzv. „volného užití“ dle § 30 resp. § 30a zákona č. 121 /2000 Sb., autorského zákona, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „AutZ“) fotografovat či jinak vytvářet kopie či rozmnoženiny autorských děl nebo jiných dokumentů, aniž by tím porušil platné právní předpisy. Zákon výslovně stanoví, že do práva autorského nezasahuje ten, kdo pro svou osobní potřebu zhotoví záznam, rozmnoženinu nebo napodobeninu díla. Tato zákonná konstrukce volného užití má však svá omezení a přesná pravidla. Platí, že takto právem dovolené užití díla musí být realizováno fyzickou osobou, výlučně pro její osobní potřebu, přičemž účelem takového užití nesmí být dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského prospěchu. Na některé druhy děl se toto oprávnění nevztahuje. Z volného užití jsou vyloučeny počítačové programy, elektronické databáze, díla umění architektonického, audiovizuální díla, díla hudební a díla hudebně dramatická, pokud se jedná o rozmnožování jejich notových záznamů. Zákon nestanoví, jaké množství rozmnoženin lze takto pro osobní potřebu pořídit. Tato skutečnost bude vždy vyplývat z konkrétního případu, s tím, že nesmí být porušeny výše uvedené podmínky užití – tedy zejména požadavek účelu (osobní potřeba) a zákaz přímého či nepřímého hospodářského využití takových rozmnoženin. Vždy platí, že rozmnoženina nebo napodobenina díla výtvarného, která byla zhotovená pro osobní potřebu fyzické osoby musí být jako taková pokaždé zřetelně označena.

Jak již bylo uvedeno, právo volného užití smí realizovat pouze fyzická osoba, a to výlučně pro svou osobní potřebu. Může tak učinit ručně či za použití technologických prostředků (fotoaparátu, mobilního telefonu, scanneru), musí tak však učinit sama. V případě, že si fyzická osoba (a v tomto případě i osoba právnická) vytvoření rozmnoženin díla na

papír nebo podobný podklad fotografickou technikou nebo jiným postupem s podobnými účinky objedná (s výjimkou případů, kdy jde o vydaný notový záznam díla hudebního či hudebně dramatického), nebude zasahovat do práva autorského, pokud poskytovatel takové služby řádně a včas platí odměnu podle §25 autorského zákona (tuto odměnu hradí poskytovatel kopírovací služby – v našem případě knihovna, pokud pro své uživatele dělá nebo umožňuje dělat rozmnoženiny děl na papír nebo jiný obdobný podklad kopírovací technikou).

U volného užití a v případech dalších zákonných licencí vždy platí, že musí být šetřena práva a oprávněné zájmy autora. Oprávnění vyplývající ze zákonných výjimek lze proto realizovat pouze v mezích a v případech stanovených zákonem. Pro posouzení, zda nebyly meze tzv. bezsmluvního užití překročeny, se užívá v právní praxi tzv. „tříkrokový test“, kdy se zkoumá, zda jsou při realizaci oprávnění k bezsmluvnímu (resp. volnému) užití díla splněny následující podmínky:

- a) takové užití je explicitně dovoleno zákonem,
- b) takové užití není v rozporu s běžným užitím díla,
- c) takovým užitím nejsou nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora, příp. vykonavatelů majetkových práv k dílu.

Podle těchto tří základních pravidel by bylo zkoumáno, zda došlo v konkrétním případě jednáním osoby k porušení práv autora. Situace musí být vždy posuzována subjektivně a o tom, zda dochází v konkrétním případě k překročení zákonných mezí, nemůže rozhodnout na místě provozovatel knihovny – tuto skutečnost může rozhodnout pouze na návrh oprávněné osoby soud.

Neznamená to však, že provozovatel knihovny nemůže stanovit pro takové jednání uživatelů v knihovním řádu závazné podmínky. Může z důvodu ochrany knihovního fondu vyloučit používání blesku, technologických prostředků, které mohou svým zářením poškodit nebo ohrozit knihovní dokumenty, z důvodu ochrany práv ostatních uživatelů může vyloučit takové přístroje, které mají zvukovou signalizaci nebo jsou hlučné.

Josef Heřman Agapit Gallaš a jeho knihovna jako předchůdkyně veřejných knihoven

Zajímavou výjimkou ve stavu veřejného knihovnictví 1. poloviny 19. století bylo založení veřejné knihovny v Hranicích na Moravě Josefem Heřmanem Agapitem Gallašem v roce 1811.

Významný hranický rodák (*4. dubna 1756 v Hranicích na Moravě – †15. února 1840 tamtéž), lékař, spisovatel, malíř a moravský buditel *Josef Heřman Agapit Gallaš* se narodil v rodině řezbáře a sochaře Františka Gallaše a Magdaleny rozené Vojtkové. Od mládí se u něj výrazně projevoval výtvarný talent, především v malířství a řezbářství. Odešel studovat do nedalekého Lipníka nad Bečvou na latinské piaristické gymnázium, poté studoval dva roky bohosloví v Olomouci, studia však po čtyřech letech opustil a odešel do Vídně na malířskou akademii. Setkání s vojenským lékařem J. A. Schmidtem a vojenským chirurgem Valentinem Göpfertem změnilo Gallašovu životní dráhu. V roce 1783 začal studovat chirurgii a stal se vojenským lékařem. V roce 1786 byl ustanoven vrchním vojenským lékařem generálního štábu a odešel do Uher, kde na vlastní kůži poznal hrůzy války. V roce 1788 byl pověřen císařem Josefem II. tajnou inspekci stavu vojenských nemocnic v Rakousku-Uhersku. Po inspekční cestě se vrátil do Jaroslavi v Haliči, kde však těžce onemocněl a oslepl. Operace ve Vídně mu zrak částečně vrátila, do konce života však viděl pouze na jedno oko. Ve svých 35 letech požádal o penzi a v říjnu roku 1791 se vrátil po třináctiletém pobytu v cizině do svých rodných Hranic, aby zde začal **nejvýznamnější kapitolu svého života**. Tady se roku 1794 oženil s Annou Anderlovou, dcerou hranického měšťana, manželství bylo bezdětné.

Gallaš se snažil přispět k povznesení kulturní a sociální úrovně města a jeho obyvatel. Věnoval se lékařské praxi a lékařské osvětě, zaváděl očkování proti neštovicím, ve vlastním domě zřídil nemocnici pro chudé. Zabýval se také svou velkou zálibou, malováním. Zdarma vyučoval několik hodin týdně nadané děti kreslení, malování a řezbářství. Mezi jeho žáky patřil sochař Josef Sumbal, řezbář a sochař Josef

Hořin, sochař Antonín Piskoř a Josef Břenek. Dětem předával také lásku k domovu a vlasti: „*budte hodní občané, horliví vlastenci a nikdy se za svou řeč mateřskou nestydte a za obyčejné předků svých*”.

Od počátku 19. století se zabýval Gallaš také literaturou. Udržoval kontakty s mnohými českými obrozenci. Psal si například s Josefem Jungmannem, s Janem Bohumírem Dlabačem, s Janem Hýblem, do jehož časopisů *Rozmanitosti* a *Hyllos* přispíval. Jeho velkým přítelem byl bývalý spolužák z gymnázia a kelčský rodák *Tomáš Fryčaj* (1759–1839), od roku 1819 farář v Obranech u Brna. Pod jeho vlivem začal soustavněji psát, a to jak poezii, uměleckou prózu, tak články náboženské, historické, práce z oblasti medicíny, přírodních věd, věnoval se také vlastivědné práci, sbíral lidové písně a pověsti. Ve svém díle poukazoval na slavnou českou minulost, vážil si osobnosti Jana Amose Komenského a jeho mírových snah.

V roce 1811 založil Josef Heřman Agapit Gallaš v Hranicích **knihovnu pro občany města Hranic**.¹ Knihovna měla sloužit zejména duchovenstvu, učitelům, ale i ostatním místním občanům. Gallaš nazýval knihovnu pedagogicko-didaktickým ústavem. Podnět k jejímu založení mu dala změna poměrů v jeho rodišti, kterou pozoroval po návratu ze svého zahraničního pobytu. Zdálo se mu, že před jeho odchodem do Vídně v roce 1778 zde žil lid zbožně a mravně, pilně četl užitečné knihy, které vlastnila téměř každá rodina, chválil zejména Bratrstvo literácké, jehož členové vedle pěstování zpěvu kostelního scházeli se po nedělních a svátečních bohoslužbách a předčítali z *Postily* a jiných náboženských knih. Po svém návratu zjistil, že lidé dávají přednost dílům francouzských spisovatelů té doby a četbě zábavného obsahu. Jako lékař nacházel Gallaš takové knihy u svých pacientů. Pojal proto úmysl čelit

této četbě založením knihovny, která by knihami hodnotnými po stránce mravní a náboženské zase mravy napravovala. Z těchto názorů jeví se nám Gallaš jako odpůrce osvícenského směru², ale pravá příčina jeho smýšlení bude spíše ve věkovém rozdílu před a po návratu z ciziny, neboť se nezdá pravděpodobné, že za tak krátkou dobu by byla změna společenských poměrů v Hranicích tak patrná.

Zřízení knihovny bylo arcibiskupskou konzistoří povoleno 4. února 1811 a 27. září 1811 byla ve Vídni schválena žádost farního kostela v Hranicích o umístění knihovny v oratoriu nad sakristií. Byly pouze stanoveny podmínky pro užívání oratoře: knihovna nemohla být využívána v době konání bohoslužeb, místnost musela být přístupná pro náboženská cvičení a byly zakázány schůzky čtenářů, kvůli zachování posvátnosti místa.

Zakladatel i jeho dědicové se zavazovali postarat se o místnost pro knihovnu, jakmile by ji kostelní knížecí patron z propůjčeného oratoria vykázal. Závazek o umístění knihovny přijala na žádost Gallašovu obec hranická. Zakládací listina byla schválena arcibiskupskou kanceláří 13. ledna 1817, zemským úřadem 1. dubna 1817. Stanovy knihovny jsou datovány Gallašem 5. března 1816. V zakládací listině Gallaš stanovil pravidla pro vedení knihovny a zacházení s knihami a uvedl účel, pro který byla knihovna založena.

„*Ve jménu nejsvětější Trojice. Já, podepsaný vlastní rukou, tímto prohlašuji, že odevzdávám farnímu kostelu svého milovaného rodného města Hranic sbírku knih, která vznikla jednak z mých vlastních knih, jednak z knih darovaných mně od příznivců mého vlasteneckého úmyslu, a po dobré úvaze stanovuji tuto zakládací listinu.*

Za prvé: tato knihovna má zůstatí na všechny časy majetkem hranického farního kostela, nesmí tudíž nikdy a pod žádnou záminkou býti rozprodána nebo darována nebo jakýmkoliv jiným způsobem zcizena a buď jako dosud býti uschována na oratoriu v kostele, nebo kdyby Nejjasnější pan knížecí patron kostela toto místo nechtěl ponechatí pro její další umístění, na jiném vhodném místě, jež určí obec hranická.

Za druhé: tato knihovna, schválená i pochválená nejdůstojnější arcibiskupskou konsistoří

Josef Heřman Agapit Gallaš

Autor kresby Jan Vilímek

a povolena i potvrzena vysokým zemským úřadem, podléhá stále vrchnímu dozoru zdejšího p. faráře. Úkol kustoda svěřuji v přítomné době důstojnému p. Františku Glosovi, zdejšímu kooperátorovi jako oblíbenému, mravnému muži a známému příteli literatury, bude-li však odsud přesazen, a po mé smrti, svěří p. farář její opatrování tomu z podřízených p. duchovních, jehož láska k literatuře jej k tomu nejvíce doporučí.³ (Gallaš si byl vědom, že knihovna bude prospívat pouze tehdy, bude-li mít dobrého knihovníka, který se jí bude věnovat s porozuměním a láskou.)

Za třetí: poněvadž knihovna má býti pokládána za pedagogicko-didaktický ústav, ustanovují, že nesmí býti do ní přijato žádné dílo, které by neschválila c. k. revise knih. Za tím účelem předloží se každého roku veškeré přírůstky znamenáné v řádném seznamu k milostivému dalšímu opatření c. k. revisi knih a teprve podle jejího uznání se zařadí do knihovny a jejího vlastního seznamu.

Za čtvrté: vyskytnou-li se mezi přírůstky díla, která knihovna již má, ponechají se pro knihovnu duplikáty zachovalejší a duplikáty chatrnější se prodají v dražbě zároveň s knihami vyřazenými. O vyřazení a prodeji má rozhodovati jen p. farář za souhlasu současného kustoda a jednoho člena městského představenstva.

Za páté: knihovnu zřizují především jako ústav pro zdejší duchovenstvo, pro učitele a každého dobře smýšlejícího místního občana a oby-

vatele. (Knihy se půjčovaly zdarma, odměna byla ponechána na úvaze jednotlivce, pouze pokud by byla kniha vrácena zpět poškozena nebo popšpiněna, rozhodne o odškodnění kustod.)

Za šesté: *peněz získaných knihovnou se užije k nákupu knih, zvláště děl českých a k nákupu knih jako prémie pro pilnou školní mládež místní hlavní školy a také na potřeby tohoto literárního ústavu. O příjmech a výdajích se povede řádný účet a předloží se při výroční visitaci panu děkanu. Aby se toto věnování zajistilo pro věčné časy, pořídí se dva stejně znějící exempláře zakládajícího listu, jeden se uloží u zemského úřadu, druhý v pokladně kostela hranického, jeden ověřený opis se odevzdá konzistoři.*“

Podepsán *Joseph Herrmann Agapit Gallas, penzionovaný vrchní lékař, Mathias Klatil, farář, jako svědci Georg Berger, Dominik Dvořák, Franz Rabel, hraničtí měšťané. V Hranicích (Weisskirchen) dne 12. března 1815.* K listině jsou připojeny schvalovací doložky arcibiskupské konzistoře v Olomouci ze dne 13. ledna 1817 a zemského úřadu v Brně ze dne 1. dubna 1817.⁴

Účel knihovny shrnul Gallaš do čtyř bodů:

- Sláva Boží a jeho svatého křesťanskokatolického náboženství,
- zušlechťování mravů a podpora pravé křesťanské osvícenosti,
- povzbuzování místní školní mládeže k pilnosti a zbožnosti rozdělením knižních premií, jež se mají zakupovati z příjmů knihovny,
- sbírání a uschovávání vzácných, stále více mizejících zbytků vlasteneckoslovanských literárních děl.

Hned po svolení konzistoře oznámil Gallaš založení knihovny jak ve městě, tak i mimo ně.⁵ Vlastenecky smýšlejícím mužům ve městě adresoval vyzvání, aby tuto knihovnu podporovali a setkal se vcelku s úspěchem.

Knihovna při svém založení obsahovala 300 různých, většinou vědeckých a mravoučných spisů v 500 svazcích. Základem byly Gallašovy vlastní knihy. Knihy byly seřazeny podle věd, byly tu zastoupeny historie, filozofie, teologie, vědy přírodní, lékařství, ale také poezie duchovní i světská. Ke knihovně byla připojena také sbírka mincí a dřev.

Podle Gallašova přání měla být knihovna doplňována více českými než německými knihami. Kustod se měl při nákupu řídit potřebou místního obyvatelstva, které více mluvilo moravskoslezským nářečím, a byl zde nedostatek těchto knih. S největší pilností měl „*shromážďovati a pečlivě uchovávatí úctyhodné památky staré vlastenecké literatury*“.

Místnost určená pro knihovnu, tedy oratoř v hranickém farním kostele byla vyzdobena vlastními malbami Gallašovými. Na ploše mezi oblouky byli vyobrazeni dva geniové: jeden držel v levé ruce rozvinutý list papíru s nápisem Timor Domini principium sapientiae (bázeň Boží počátek moudrosti), pravou ukazoval na ozářené oko Boží, zobrazené výše, druhý měl na klíně rozevřený kodex, z něhož četl. Na čtyřech pilířích byly namalovány symbolické postavy Filozofie, Teologie, Morálky, Historie (tato držela v ruce kroniku hranickou). Nad oknem byl nápis: *Bibliotheca usui publico destinata, munificentia civium Hraniciesium exstructa et instructa. Anno Domini 1811* (knihovna určená všeobecné potřebě, zřízená a zařízená štědrostí občanů hranických).

Bohužel ještě za života se dožil Gallaš zklamání, neboť knihovna nebyla využívána tak, jak by si přál. Lidé dávali raději přednost zábavné literatuře a románům, a tu Gallašova knihovna neobsahovala. V roce 1814 bylo v knihovně podle dochovaného seznamu 831 svazků, v roce 1816 přes 1000 svazků. Většina knih pocházela ze 17., 18. a počátku 19. století, jen málo bylo staršího data. Zastoupena byla díla z *teologie, jazykovědy, historie, zeměpisu, přírodopisu, matematiky, filozofie, umění, lékařské vědy, práva, hospodářství, vojenství, vychovatelství, klasické literatury a beletrie*. Většinou to byly spisy německé a latinské, několik polských, maďarských a francouzských. Českých spisů bylo málo, také díla obrozenecké literatury nebyla zastoupena v takové míře, jak si Gallaš přál.⁶ V roce 1864 byla již knihovna zapomenuta. Byla sice stále na svém místě, v oratoři, ale nikdo si již knihy nevypůjčoval, ani nebylo nikoho, kdo by se o knihovnu staral a knihy doplňoval.

V roce 1911 přičiněním hranického faráře P. Antonína Pospíšila se knihovny ujalo **Městské muzeum v Hranicích**. Muzeum se zavá-

zalo, že zachrání, co z knihovny ještě zbylo, opatří potřebné skříně a vyhotoví seznam knih. Vlastníkem zůstal farní kostel v Hranicích. V roce 1913 byla knihovna přemístěna do muzea a farnímu úřadu v Hranicích byl předložen přesný seznam knih nacházejících se v knihovně. Knihovna byla umístěna v přízemí radnice, v ohnivzdorné místnosti. Josef Šindel, odborný učitel dívčí školy měšťanské, za kuratorium muzea a Ludvík Popp, starosta, za městskou radu převzali za knihovnu odpovědnost, což potvrdili svými podpisy v dopise adresovaném farnímu úřadu v Hranicích 1. července 1913.

V současné době je knihovna ve správě Městského muzea v Hranicích, kde je i umístěna. Nový soupis knihovny, který koresponduje se současným stavem, ale který již zcela neodráží stav původní, byl vypracován v letech 1977–1982 v Muzeu Komenského v Přerově

dr. Františkem Hýblem při konzervaci knihovny. Soupis obsahuje 2345 položek. Jsou v něm ale obsaženy i knihy, které původně patřily jiným institucím (staré tisky z městského muzea, díla z Městského reálného gymnázia v Hranicích), soupis obsahuje i 100 inventárních čísel kramářských písní z nejrůznějších měst a drobných tisků náboženského zaměření, které pravděpodobně v Gallašově knihovně nebyly. Které knihy skutečně patřily do Gallašovy knihovny, už asi není možno zjistit, neboť v knihách není nijak označeno vlastnictví, pouze v některých dílech pravděpodobně pocházejících z Gallašovy vlastní knihovny jsou rukopisné poznámky a kresby.

Dnes zůstávají zbytky Gallašovy knihovny pěkným památkem jeho ušlechtilé snahy o duševní povznesení vlastních krajanů.⁷

MARTINA HORÁKOVÁ > horakova@ngprague.cz

ODKAZY:

- 1 V roce 1937 Josef Volf v časopise *Bibliofil* uvádí, že se jedná patrně o nejstarší moravskou veřejnou knihovnu, ne-li nejstarší v České republice vůbec. *Bibliofil*, roč. 14, 1937, č. 2–3, s. 54.
- 2 Gallaš za svého pobytu ve Vídni udržoval kontakt s Josefem II., který si ho vážil jako lékaře a svěřil mu důležité úřední poslánky.
- 3 Gallaš stanovil také **pokyny pro knihovníka**, mj. to měl být člověk vzdělaný, pro znalost vedení knihovny mu doporučuje dílo Michaela Denise *Bibliografie*, které je v knihovně zastoupeno. Připomíná, aby knihovník (kustod) nedovoloval vybírat nikomu knihy z příhrad bez jeho vědomí, pečlivě knihy při vracení prohlížel, řídil se při půjčování schopnostmi a chápavostí čtenářů, aby se knihovna alespoň jednou do roka řádně vyčistila, aby knihy stávek do příhrad volně, ne natěsno, což knihám škodí, aby při vazbě více dbal trvanlivosti než zdobnosti, měl si každou knihu vedle čísla popisného opatřit zvláštním znaménkem, aby věděl, komu se kniha hodí.
- 4 Zemský oblastní archiv v Opavě, pracoviště Přerov. Pozůstalost J. H. A. Gallaše.
- 5 C. k. Pražské poštovské noviny, č. 18, 5. 7. 1811 přináší tuto zprávu: „z Moravy došla nás zpráva, že v městě krajském v Hranicích (Weisskirchen) tamní měšťané zakládají českou knihárnu pro přítomné i budoucí obyvatele, z nichž mimo jiné dobrodince zvláště na tom sobě dají záležet pan Josef Gallaš, František Rabel, Dominik Dvořák, Jirí Berber a Václav John. Toto chvalitebné vlastenecké jednání proto zde místa zasluhuje, aby tím příkladem města a místa v Čechách probuzena k dobrému obecnému takové české knihárny zakládaly, což by ovšem k rozšíření mateřské řeči i vzdělání národu užitečně posloužilo“.
- 6 Zde se ocitáme před zajímavou otázkou, proč bylo v knihovně zastoupeno tak málo obrozenecké literatury, když Gallaš projevovoval takové vlastenecké smýšlení, a měl-li ve své vlastní knihovně nějaká česká díla, věnoval je jistě do knihovny farní.
- 7 Více viz CIGÁNEK, Emil. Desátá výroční zpráva státního reálného gymnasia v Hranicích za školní rok 1929–1930. Hranice: Nákladem státního reálného gymnasia v Hranicích, [1930] a Státní okresní archiv v Přerově, pozůstalost J. H. A. Gallaše.

ČTENÁŘ informuje

Městská knihovna Hodonín vyhlásila v měsíci listopadu **Soutěž** v rámci chystaných oslav 160 let od narození prvního prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka. Oslavy a doprovodné akce budou probíhat v roce 2010. Soutěžní práce budou přijímány do **30. 4. 2010**.

Soutěž zahrnuje dvě kategorie: literárně-dramatickou, jejíž téma je *Kdyby měl Masaryk internet* a výtvarnou, která je nazvaná *I Masaryk byl kluk*.

Více o podmínkách soutěže se dozvíte na stránkách knihovny http://www.knihovna-hod.cz/vystavy-akce.html#akce_kotva.

Z KNIHOVEN...

Národní pedagogická knihovna Komenského slaví 90 let

Národní pedagogická knihovna Komenského (NPKK) oslavila v letošním roce devadesátiny a přestože pro člověka je to úctyhodný věk, mezi řadou českých knihoven patří mezi „mladice“. Knihovna byla založena v roce 1919 jako nedílná součást Československého pedagogického ústavu J. A. Komenského. Na počátku byla knihovnou ústavní, nicméně veřejnosti byla zpřístupněna již v roce 1922. Od té doby zažila období příznivá i méně příznivá, prošla řadou organizačních změn a od roku 1991 je součástí Ústavu pro informace ve vzdělávání (ÚIV). NPKK nabízí uživatelské veřejnosti nejen největší oborový knihovní fond zaměřený na výchovu, vzdělávání, školství a řadu souvisejících společenských vědních oborů, ale i rostoucí spektrum služeb.

Své narozeniny oslavila NPKK hned třikrát: výstavou v prostorách knihovny nazvanou *Vydatný pramen studia pedagogiky teoretické i praktické*, publikací *90 let Národní pedagogické knihovny Komenského* (v tištěné i elektronické podobě) a seminářem k 90. výročí založení NPKK. Zmíněná publikace je pro zájemce k dispozici na webových stránkách ÚIV i NPKK ve formátu PDF.

Seminář k 90. výročí založení NPKK, který se konal 15. října 2009 za účasti vedení ÚIV, zástupce Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR a zástupců spolupracujících knihoven a dalších institucí, slavnostně zahájila RNDr. Pavla Zienleicová, CSc., ředitelka ÚIV. Poté následovala vystoupení zaměřená na historický vývoj knihovny a činnosti jejích jednotlivých oddělení a odborných pracovišť. Úvodní příspěvek mapoval historii a současný stav knihovny, rozvoj služeb, postupnou rekonstrukci knihovny za účelem bezbariérového přístupu pro handicapované uživatele apod. V dalších se hovořilo o budování primár-

ního knihovního fondu i fondů speciálních – Sukovy studijní knihovny literatury pro mládež, sbírky učebnic a kmeniologické literatury, následovaly příspěvky zaměřené na sekundární fondy – bibliografické analytické databáze, v NPKK budovaný Český pedagogický tezaurus. Dalším tématem byly služby NPKK, přehled jejich spektra i dostupnosti pro uživatele blízké i vzdálené.

V druhém bloku zazněl referát o Centru pro školní knihovny, jehož cílem je zprostředkovávat pomocí webových stránek informace o budování, provozu i práci školních knihoven. Seminář uzavřel příspěvek mapující automatizaci knihovny i změny, které vnesla do života knihovníků i uživatelů, a to včetně služeb poskytovaných v prostředí internetu prostřednictvím e-PK – elektronické pedagogické knihovny.

Bližší informace o knihovně je možné získat na stránkách www.npkk.cz a posleze v článku připravovaném do některého z příštích čísel Čtenáře.

Text a foto ZUZANA ŠVASTOVÁ

Den seniorů s radostí, tancem, hudbou a poezií

Již šestý úspěšný ročník má za sebou akce s názvem *Den seniorů*, kterou nejen pro vsetínské občany organizuje Masarykova veřejná knihovna Vsetín a Charita Vsetín. Tentokrát s podtitulem *Radost, tanec, hudba a poezie*.

Ve čtvrtek 15. října vládlo venku nevlídné a chladné počasí. Teplota ve velkém sále Domu kultury však se začátkem programu *Dne seniorů* úspěšně stoupala. O příjemnou a vře-

lou atmosféru se postarali pracovníci a pracovnice vsetínské knihovny a Charity, kteří spolu se seniory dobrovolníky předčítali úryvky poezie a prózy s příchutí exotiky a orientu či prováděli cvičení posilující tělo i ducha. O zahátí se postaraly zejména tanečnice ze souboru Benkari, jejichž vystoupení sklídilo velký úspěch. Přítomní seniři, kterých se v Domě kultury sešlo na 150, mohli procvíčit svou zručnost i při výrobě

květináčů ubrouskovou technikou. Z tvořivé dílny si tak každý odnesl pěknou vzpomínku.

V průběhu akce byly v sále prezentovány služby organizací, které se svou činností zaměřují na seniory, ať již v oblasti sociální, zdravotní nebo v oblasti vzdělávání či volnočasové. Akce byla finančně podpořena městem Vsetín.

KATEŘINA JANOŠKOVÁ

KNIHOVNA NABÍZÍ

Mokerské bludičky je název půvabné barevné publikace o nalezených bludičkách v Mokrém. A proč zrovna bludičky? Již ze samotného názvu obce Mokrý vyplývá, že jsou zde podmínky k životu bludiček, ale i jiných pohádkových bytostí, téměř ideální... Zcela náhodou našla kronikářka a knihovnice obce Mokrý v jedné *Čítance kraje opo-*

čenského z roku 1937 článek, že kdysi dávno byly v Mokrém rozsáhlé rašelinové bažiny a od nich také vznikl název obce. A tehdy zde měly své reje bludičky, na něž zbyly jen vzpomínky starších pamětníků. Rozsáhlé mokřiny se zde v posledních letech znovu objevily ve větší míře a vysvitla tedy i naděje, že se bludičky vrátily... Děti i dospělí je nejen našli, ale také namalovali a vyzpovídali, a tak vznikl barevný katalog pohádkových bludiček žijících na území obce.

• Vydala obec Mokrý v roce 2006
ISBN 80-239-8286-9

Katalog zpracovala Dagmar Honsnejmanová
Kresby a reportáže: účastníci *hledání bludiček* v Mokrém
Počet stran: 76

Večerní vyprávění bludičky Mokřinky aneb co se u nás vypráví se nazývá pohádková publikace s černobílými ilustracemi. Královnou bludiček na území vesničky Mokřinka, která svým pohádkovým vyprávěním přibližuje život i těch nejmenších obyvatel místních mokřin.

A tak legendy o bludičkách tančících na lukách znovu ožívají a podněcují fantazii lidí. Příroda skrývá mnoho tajemství, mnoho záhad, které člověk, když se neumí dívat a naslouchat, nikdy neobjeví. Ale bludičky vnímají daleko citlivěji, vidí růst rostliny i stromy, slyší, co si povídají zvířata i ptáci...

• Vydala obec Mokrý v roce 2009
ISBN 978-80-254-4785-7

Autor Dagmar Honsnejmanová
Ilustrace Vendula Bittnerová a Dagmar Honsnejmanová
Počet stran: 30

Do obou publikací napsala doslov Vítězslava Klimtová.
Doporučená cena každé publikace je 50 Kč + poštovné a balné.

Objednávky lze zaslat e-mailem na knihovna.u.mokrinky@seznam.cz nebo písemně na adresu: Obec Mokrý, Mokrý 12, 517 71 České Meziříčí.

Více informací a ukázky na www.obecmokre.cz/knihovna.

KNIHOVNA Z OBÁLKY

Nová budova Národní knihovny ČR aneb Zavřené Oko nad Prahou

Z UDÁLOSTÍ:

- Problémy s nedostatkem skladovacích prostor, ale i s nevyhovujícím uspořádáním knihovnického provozu sahají hluboko do minulosti.
- První požadavek na stavbu nové budovy pro knihovnu se objevil ve druhé polovině 19. století.
- V r. 1909 je vedeno jednání mezi knihovnou a městskou radou o získání pozemku na vltavském nábreží před klášterem sv. Anežky; o rok později byly zpracovány předběžné plány.
- V r. 1913 byl ve hře pozemek na Mariánském náměstí, byla k tomu dokonce ustavena komise a vznikly první plány. Světová válka tento záměr zhatila.
- Od roku 1924 probíhala v Klementinu pod vedením architekta L. Machoně rozsáhlá rekonstrukce.
- V r. 1964 byl vypracován investiční záměr na stavbu budovy na pozemcích mezi Klementinem a budovou FF UK. Jako druhá varianta přicházelo do úvahy pozemek v Karlíně. Výstavba měla začít r. 1971.
- V r. 1988 byly pro stavbu nové budovy NK potvrzeny pozemky v Praze na Těšnově.
- V dubnu 1989 byl přijat další investiční záměr na stavbu situovanou do Karlína.
- Řešením stále složitější situace bylo vybudování rozsáhlého deponiáře v Hostivaři, který byl otevřen na přelomu let 1995–1996.
- V r. 2004 začala opět diskuse o nutnosti stavět novou budovu. Jejím výsledkem byla dohoda o prodeji pozemků (11 926 m²), ležících na západním okraji Letné za kupní cenu 31 516 550 Kč.
- V r. 2006 byla vyhlášena mezinárodní projektová architektonická soutěž, jejíž výsledky byly vyhlášeny 2. 3. 2007. Vítězem se stal ateliér Future Systems s návrhem Oko nad Prahou.
- Budova měla disponovat prostorem pro umístění 10 mil. knihovních jednotek (rezerva na téměř 50 let). Ve volném výběru mělo být 300 000 dokumentů, pro uživatele mělo sloužit 1250 studijních míst, dalších 700 míst nabízel budova ve společenských a odpočinkových prostorech.
- Nová knihovna, představující architekturu 21. století, měla začít sloužit uživatelům od r. 2011!

DOTAZ: Jakou roli dnes hrají tradiční knihovny ve výzkumu?

ODPOVĚĎ: Na světě vychází ročně přibližně jeden a půl milionu článků týkajících se vědeckého výzkumu. Informace o výsledcích základního výzkumu jsou pak zdrojem pro výzkum další.

Až dosud knihovny poskytovaly spolu s nakladateli vědeckých publikací spolehlivý systém pro organizaci takových informací. Nástup digitálních technologií však tento systém narušil. Vědci šetří časem vyhledáváním údajů na internetu. Třeba si ani neuvědomují, že některé informace, které by našli tradičními metodami, jim unikají.

V posledním čísle knihovnického časopisu *Library and Information Update* vyšly o tomto problému dva články.

První článek je z letošní konference *European Conference on Digital Libraries* (INSKIP, C. Digital libraries, digital societies. *Library and Information Update*, November 2009, p. 20–21), kde Gary Marchionini v úvodu řekl, že dny vědecké autority už skončily. Knihovny bývaly spojovány s věděním, majetkem a mocí, kdežto dnešní interaktivní média jsou spojena se společností, které slouží. Uživatelé jsou zapojeni do vytváření informací, které používají. Jejich automatizované vyhledávání je rychlé a uživatelé mu dávají přednost. Informační zdroje v knižním formátu, jako jsou třeba encyklopedie, jsou nahrazovány digitálními databázemi, jejichž obsah se průběžně mění. Výhoda rychlých změn je ta, že zdroje tak obsahují čerstvé informace, nevýhoda ta, že původní data často už nejsou archivována, což ztěžuje citaci pramenů. Digitální knihovny dělají spíše dojem laboratoře než knihovny.

Druhý článek (HYAMS, E. Why research needs order, not anarchy, in cyberspace. *Library and Information Update*, November 2009, p. 32–35) je o knize *Digital information: order or anarchy* (Digitální informace; řád, nebo anarchie) od Hazel Woodward and Lorraine Estelle, která má vyjít v prosinci (London: Facet, 2009. ISBN 978-1-85604-680-0). Hlavní tezí této publikace je, že musíme zachovat současnou dobře fungující infrastrukturu, která zaznamenává, ohodnocuje a rozšiřuje kvalitní vědecký výzkum. Lidem sice vyhovuje internet, ale je nutné předejít informačnímu chaosu. Kdyby například všechny vědecké články byly publikovány na webových stránkách jejich autorů, aniž by byly předem ohodnocovány, vznikla by informační anarchie. Současný vědecký komunikační systém ovlivňuje kvalitu i kvantitu vědeckých publikací. Vědci od digitálních systémů očekávají, že jim také pomohou najít věrohodné informace, zatím je však internet zahlcuje příliš velkým množstvím nevhodných a pochybných dat. Je třeba vybudovat novou infrastrukturu pro digitální informace včetně jejich konzervace a archivování pro budoucnost.

Knihovnická veřejnost si je vědoma vážnosti tohoto problému. Knihovnická asociace CILIP uspořádala v listopadu konferenci na téma *What future for digital information: order or anarchy* (Jaká budoucnost pro digitální informace: řád, nebo anarchie); www.cilip.org.uk/digitalinfo09. Sešli se tam k diskusi knihovníci, badatelé, nakladatelé a informatici. Cílem bylo najít cestu, jak zlepšit kvalitu vědeckých informací v digitálních pramenech.

Jedna z odborných skupin v asociaci CILIP sdružuje už od roku 1977 pracovníky ve výzkumu. Jmenuje se *Library and Information Research Group*. Získávat granty pro výzkum nebylo nikdy snadné, jak jsem sama zakusila, když jsem řídila několik výzkumných projektů v knihovnické škole. Z právě teď vydaného seznamu projektů, na kterých pracují knihovníci, vyplývá, že dnes to snad mají knihovníčtí badatelé snadnější. Na seznamu je 228 výzkumných projektů z oboru knihovnictví a informatiky (<http://dltest1.dabbedb.com/page/dltest1/FYSJNcSI#>).

Foto archiv autorky

Zdroje jsou dostupné v Knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR

Městská knihovna v Chemnitz oslavila letos 140 narozeniny. Vznikla díky podnikateli a filantropovi Jakobu Georgu Bodemerovi, který jí do vinku věnoval řadu vzácných a hodnotných knih, a tak mohla být v roce 1869 v ulici Annaberg ve vile Lechlaschen otevřena knihovna s pouhými 444 svazky. Původně měla otevřeno jen dvě hodiny týdně a byla určena vyšší střední třídě, která ji rozšiřovala pomocí soukromých darů a knih ze školních a církevních knihoven. Dnes patří tato městská knihovna mezi nejzajímavější a nejprogressivnější v Německu. Letošní oslavy jejího založení začaly fotografickou soutěží. Momentky amatérských fotografií měly zachytit všechny možné i nemožné situace v knihovně – čtení, poslech, učení, surfování po internetu apod. Výstava s názvem *Moje knihovna* představila 86 originálních fotografií, které byly instalovány u vchodu do ústřední budovy knihovny v Chemnitz. Další uživatele přilákala akce – 20procentní sleva na roční průkaz do knihovny. Čtenáři této knihovny dostali možnost ke stahování digitálních kopií dokumentů z pohodlí svých domovů a hlavní oslavy založení knihovny s názvem *Den knihovny* se odehrály 24. října. Knihovna v Chemnitz získala krásné třetí místo v hodnocení veřejných knihoven v Německu v *Bibliotheksindex* – <http://www.bix-bibliothek.sindex.de/>.

(*BIS Das Magazin der Bibliotheken in Sachsen* – Jg. 2; Nr. 03/September 2009, s. 168–169)

Finsko má jednu z nejrychleji rostoucích seniorských populací v západní Evropě. Podle statistických průzkumů prováděných firmou *Statistics Finland*, které zkoumají vybavenost informačními a komunikačními technologiemi, vlastní 36 % osob ve věku 65 až 74 let počítač. Věk nad 75 let je ve Finsku považován za stáří, dnes nevíme, kolik procent osob nad tuto hranici vlastní osobní počítač, ale budoucí senioři jej již budou využívat ve stále větší míře než doposud. Finské knihovny se velmi aktivně věnují výuce informačních technologií pro seniory a ročně se v knihovnách proškolí tisíce obyvatel. Výuka se zaměřuje na základní používání počítače a využívání on-line služeb knihoven. Knihovny ve Finsku nabízejí svým seniorským uživatelům stálou podporu prostřed-

nictvím on-line konzultací, čtenáři mohou využívat počítačové učebny knihoven a osobní konzultace knihovníků. Knihovníci jsou seniorům blíže, protože jim předkládají své vlastní zkušenosti s IT, zajímají se o tuto věkovou kategorii uživatelů, jelikož tvoří velkou část zákazníků finských knihoven. Podle průzkumu je jedním z nejčastějších důvodů nákupu počítače u seniorů jejich snaha „udržet krok s dobou“. Mohou-li využívat e-mail, mohou být v užším kontaktu se svými dětmi a vnoučaty. Finští senioři nechtějí zůstat pozadu, protože „svět jde dopředu“.

(*Scandinavian Public Library Quarterly* – No. 3/ 2009, s. 25)

Nové Centrum knihovních služeb a vědeckotechnických informací Technické univerzity v Košicích – <http://www.tuke.sk/> bylo slavnostně otevřeno 21. září 2009. Jeho tříletá výstavba si vyžádala investice téměř sedm milionů euro a patří k nejmodernějším multifunkčním centrům svého druhu na Slovensku. Místopředseda vlády a ministr školství SR Ján Mikoš (SNS) ocenil přínos a účelnost investice pro rozvoj vysokého školství v Košicích a vyzdvihl krom jiného fakt, že financování bylo vícezdrojové a vedle prostředků ze státního rozpočtu a eurofondů přispěla i škola z podnikatelské činnosti. Ministr vyjádřil přesvědčení, že tato podnikatelská činnost univerzit bude narůstat. Rektor TUKE Anton Čizmar uvedl, že otevřením centra do provozu přechází škola na kvalitativně vyšší úroveň v akumulaci informací, především nasazením moderních informačních a komunikačních technologií. Kapacita nového centra je dimenzovaná na půl milionu knihovních jednotek z oblasti technických a přírodních věd, společenských věd, ekonomiky, ale i umění a architektury. Posláním centra je zabezpečit informace studentům i zaměstnancům školy pro moderní vědecký výzkum. Knihovně bude dominovat počítačová učebna s kapacitou 100 počítačů pro uživatele, konferenční sál, prostory pro kulturně-vzdělávací akce a také relaxační zóny. Už v listopadu tohoto roku byl položen základní kámen nového vědeckotechnického parku *TECHNICOM*, čtyřpodlažní budovy vedle této knihovny. Po jeho dokončení v roce 2012 bude sloužit nejen škole, ale i začínajícím malým a středním podnikatelům z řad studentů jako transfer přechodu z univerzitního prostředí do praxe.

(*IT lib – Ročník 13*, č. 3/2009, s. 29)

Připravil **ROMAN GIEBISCH**

Zajímavou inspiraci nabízí portál ČTE_SY_RÁD. Nevíte, po které knize sáhnout? Navštivte neustále aktualizovanou databázi čtivých knih na stránkách <http://www.ctesyrad.cz>.

Úplný přehled novinek najdete na adrese http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=09_Okn/Prirustky.htm

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

L'action culturelle en bibliothèque / sous la direction de Bernard Huchet et Emmanuele Payen. – Nouvelle éd. /Kulturní akce knihoven./ Paris : Electre, 2008. – 319 s. – (Collection Bibliothèque./

Kea 37.744

Bibliotečnoje delo za rubežom : konec XX – načalo XXI veka : sbornik analitičeskich i spravocnych materialov. /Knihovnictví v zahraničí : konec 20. – začátek 21. století. Sborník analytických a informačních materiálů./ Moskva : Paškov dom, 2009. – 308 s.

Kfe 37.971

BIX – der Bibliotheksindex : ein Sonderheft von B.I.T. online 2009 / Herausgeber Rolf Fuhlrott ... [et al.]. /Ukazatel knihoven. Zvláštní číslo časopisu B.I.T. online 2009./ Wiesbaden : Dinges & Frick, 2009. – 56 s. : il.

Kfe 8.923/B

Competencies for Science Librarians / ed. by David Stern. /Kvalifikace pro vědecké knihovníky./ London : Routledge, 2009. – ix, 199 s. Kr 37.898

KADEN, Ben : Library 2.0 und Wissenschaftskommunikation. /Knihovna 2.0 a vědecká komunikace./ Berlin : Simon Verlag für Bibliothekswissen, 2009. – 215 s.

Ta 37.938

Knihovny současnosti 2009 : sborník ze 17. konference, konané ve dnech 23.–25. června 2009 v Seči u Chrudimi / sestavil Jaromír Kubiček. Brno : Sdružení knihoven ČR, 2009. – 207 s. : il.

Kfd 37.965

Libraries and Librarianship in the Czech Republic / ed. Eva Marvanová ; compiled by Eva Marvanová ... [et al.]. – 2nd, updated ed. /Knihovny a knihovnictví v České republice./ Prague : National Library of the Czech Republic, 2009. – 79 s. : barev. il.

Kfd 37.926

Library Statistics for the Twenty-First Century World : proceedings of the conference held in Montréal on 18–19 August 2008 reporting on the Global Library Statistics Project / ed. by Michael Heaney. /Knihovnická statistika pro svět 21. století. Zprávy z Projektu globální knihovnické statistiky na konferenci konané v Montrealu 18.–19. 8. 2008./ München : Saur, 2009. – 302 s. – (IFLA Publications ; 138)

Kq 37.899

PREER, Jean : Library Ethics. /Knihovnická etika./ Englewood : Libraries Unlimited, 2008. – xv, 255 s. : il.

Kra 37.959

Die schönsten Bibliotheken der Welt 2009 / Fotografien : Guillaume de Laubier. /Nejkrásnější knihovny světa 2009./ München : Knesbeck, 2008. – 1 kalendář (20 s.) : barev. Aaaa 37.728

ŠÁMAL, Petr : Soustružníci lidských duší : lidové knihovny a jejich cenzura na počátku padesátých let 20. století (s edicí seznamů zakázaných knih). Praha : Academia, 2009. – 613 s. : il. – (Šťastné zítřky ; sv. 2) Kda 27.983

Automatizace knihovnické a informační činnosti

Information Technology in Librarianship : new critical approaches / ed. by Gloria J. Leckie and John E. Buschman. /Informační technologie v knihovnictví. Nové mezní přístupy./ Westport : Libraries Unlimited, 2009. – vi, 397 s.

Iea 37.958

KNEIFEL, Fabienne : Mit Web 2.0 zum Online-Katalog der nächsten Generation : Innovationspreis 2009. /S Webem 2.0 k on-line katalogu příštích generací. Inovační cena 2009./ Wiesbaden : Dinges & Frick, 2009. – 160 s. : il., grafy. – (B.I.T. online Innovativ ; Bd. 23.) Oe 37.939

ROSENTHAL, Colin – BLEKINGE-RASMUSSEN, Asger – HUTAŘ, Jan : Průvodce plánem důvěryhodného digitálního repozitáře (PLATTER). Praha : Národní knihovna ČR, 2009. – 51 s. : il.

OI 37.977

WOODWARD, Jeannette A. : What Every Librarian Should Know about Electronic Privacy. /Co by měl znát každý knihovník o elektronickém soukromí./ Westport : Libraries Unlimited, 2007. – xv, 222 s.

Sdg 37.705

Organizace knihovních fondů

Dealing with Natural Disasters in Libraries / William Miller, Rita M. Pellen, eds. /Setkávání se s přírodními katastrofami v knihovnách./ New York : Haworth Press, 2006. – 241 s. : il.

OI 37.960

Functional Requirements for Authority Records : a conceptual model : final report December 2008 / ed. by Glenn E. Patton. /Funkční požadavky pro autoritativní záznamy. Koncepční model. Závěrečná zpráva, prosinec 2008./ München : Saur, 2009. – 101 s. : il. (IFLA Series on Bibliographic Control ; vol. 34)

Od 37.974

MATTHEWS, Graham – SMITH, Yvonne – KNOWLES, Gemma : Disaster Management in Archives, Libraries and Museums. /Řízení v archivech, knihovnách a muzeích v případě katastrof./ Aldershot : Ashgate, 2009. – 229 s.

OI 37.812

ZÁKLADNÍ KAMENY

NOVÉ BUDOVY NÁRODNÍ KNIHOVNY

vybráno z textů JAROSLAVA CÍSAŘE • foto EVA HODÍKOVÁ

KÁMEN TŘICÁTÝ ŠESTÝ až ČTYŘICÁTÝ ČTVRTÝ

- / Spolek Balvanů českých
- / Obecní úřad Louňovice pod Blaníkem
- / Obec Radslavice
- / Manfred Motel – Německá společnost
- J. A. Komenského
- / Esperantisté ČR
- / KDU ČSL
- / sochař Ivan Jilemnický
- / Knihovny muzeí a galerií
- / Klub sběratelů autogramů Praha

Po třech letech publikování seriálu o kamenech určených do základů nadějně připravované stavby nové budovy Národní knihovny ČR ho tímto stručným připomenutím posledních dárců ukončujeme. Při zpětné rekapitulaci se nevyhne pocitům nadšení – v začátcích, postupného zklamání, vzteku a tak trochu beznaděje. Teď je všem jasné, že nová budova si musí počkat na lepší časy a lepší politickou konstelaci. Jen otázka kamenu je nejasná: ví se už, kam s nimi?

■ **Spolek Balvanů českých:** Jediný z těchto posledních devíti kamenů byl předán na zářijovém happeningu v roce 2006 ovšem bez udání původu. Chvilí se tedy pátralo po jeho dárcích, kteří svou identitu odhalili a kámen opatřili cedulkou s nápisem *Čeští Balvani sobě. Mohyla, L. P. 2006*. Kámen byl vyzvednut na mohyle poblíž vrchu Žďár u Rokycan, jedná se o odolný slepenec, tvořený křemennými valouny spojenými křemítem tmelem.

■ **Obecní úřad Louňovice pod Blaníkem:** V základech nové budovy NK neměly chybět ani kameny z legendami opředené hory Blaník. Kámen byl nalezen v okolí Veřejové skály, kvádr z blanické ortoruly o rozměrech asi 50x40x40 cm do konečné podoby opracovali kameníci v Divišově. Na jedné straně vytvořili reliéfní nápis BLANÍK a pod ním Louňovice pod Blaníkem 2007. K jeho předání došlo 4. října 2007 v pražském Klementinu.

■ **Obec Radslavice:** Kámen, který 4. března 2008 rozšířil kolekci základních kamenů pro NK, je známý pod názvem Tučinský travertin. Těžil se v lomu v vesnici Tučín vzdálené jen pár kilometrů od Radslavic. Surový kámen byl původně zabudován do stodoly postavené ze

zminěného travertinu. A stodola patřila rodině Harnů, jejíž členové se celá desetiletí starali o místní knihovnu. Spojení velmi symbolické!

■ **Manfred Motel – Německá společnost J. A. Komenského:** Pozoruhodným kamenem k nové budově NK se stala pálená cihla z 18. století, která byla stavebním materiálem části budov české vesnice postavené českými exulanty nedaleko Berlína. Do Prahy ji přivezl a 3. května 2008 předal v Klementinu předseda Společnosti české vesnice v Berlíně-Neuköllnu a spoluzakladatel Německé společnosti J. A. Komenského Manfred Motel.

■ **Esperantisté ČR:** Svůj základní kámen společně s darovací listinou na podporu výstavby nové budovy NK předávali zástupci českých esperantistů 13. května 2008. Zvolili desku z pískovce, jež dostal obchodní název hořícký pískovec. Byl vylomený u obce Podhorní Újezd, do finální podoby jej opracoval a výtvarný návrh dotvořil Zdeněk Myslivec.

■ **Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová (KDU – ČSL):** Základní kámen darovaný křesťanskými demokraty Národní knihovně je z opuky a pochází z Benátek u Litomyšle. Váží přibližně 70 kg a jeho předání proběhlo 3. června 2008 na půdě Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR.

■ **Sochař Ivan Jilemnický:** Nenápadně, bez velké pozornosti médií předal 7. července 2008 svůj osobní dar sochař Ivan Jilemnický. K opracování do tvaru knihy použil bohánecký pískovec, který je známý svou tvrdostí a nepoddajností. Těžil se v blízkosti Hořic v Podkrkonoší.

■ **Knihovny muzeí a galerií:** Na slavnostním večeru, který se uskutečnil 10. září 2008 v rámci 32. celostátního semináře knihovníků muzeí a galerií ČR v Západočeském muzeu v Plzni, byl předán základní kámen pro NK ČR. Je zhotoven z tmavého syenitu o velikosti 40x60x10 cm a pochází ze Šumavy.

■ **Klub sběratelů autogramů:** Kámen, který zvolili členové občanského sdružení KSA, jehož členy jsou čeští a slovenští sběratelé autogramů, byl přivezen ze Švédska. Je to žula vytěžená u městečka Vanga, která se k nám dováží na zpracování. Předání kamene proběhlo 22. září 2008 v prostorách Klementina za pozoruhodných okolností: přebírali ho dva generální ředitelé NK. Bývalý a stávající!

Rekonstrukce knihovny Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic

Katalog inkunábulí roudnické lobkovické knihovny

Kamil Boldan – Emma Urbánková

Tuto zásadní odbornou publikaci věnovanou knihovně Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic, jedné z nejslavnějších humanistických sbírek Evropy, vydává Národní knihovna u příležitosti 100. výročí narození Emmy Urbánkové, významné badatelky NK ČR a spoluautorky tohoto katalogu. Publikaci uvádí podrobná studie o podobě a osudech hasištejnské knihovny v průběhu staletí. Vlastní katalogová část důkladně popisuje všech 757 dochovaných tisků, 18 latinských rukopisů, stejný počet řeckých kodexů a objemný hebrejský Pentateuch z 13. století. Publikace zahrnuje rovněž obsáhlou obrazovou přílohu a anglické resumé.

- Národní knihovna ČR, Praha 2009, 1. vydání, náklad 400 výtisků, 903 s., cena 540 Kč
- ISBN 978-80-7050-573-1

Jan Slavík (1885–1978): A Czech Historian of Revolutions Prague Perspectives (III)

Ed. Lukáš Babka a Petr Roubal

Anglické vydání české kolektivní monografie *Život plný střetů: Dílo a odkaz historika Jana Slavíka (1885–1978)* vydané společně Národní knihovnou ČR a nakladatelstvím Pavel Mervart. Klade si za cíl představit světové odborné veřejnosti činnost a aktivity významného českého historika a publicisty Jana Slavíka v celé jejich šíři sahající od problematiky ruské revoluce a vývoje v Sovětském svazu k českým dějinám, historické metodologii či žurnalistice a politice. Přináší osmnáct textů, jejichž autory jsou jak renomovaní odborníci a univerzitní pedagogové, tak i začínající badatelé. Součástí knihy je nové, rozšířené a revidované vydání bibliografie prací

Jana Slavíka a prací věnovaných Janu Slavíkovi, které čítá takřka dva a půl tisíce bibliografických záznamů. Kniha vychází jako třetí svazek ediční řady „Prague Perspectives“ vydávané v angličtině.

- Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna, Praha 2009, 1. vydání, náklad 300 výtisků, 455 s., (Publikace Slovanské knihovny; 66), cena 230 Kč
- ISBN 978-80-7050-575-5

